

Nieuwe opzet bescherming jeugd en gezin

Ideeën voor een beoordelingskader

Nederlands Jeugdinstituut

Werkdocument voor gebruik in het traject 'Toekomstscenario voor een effectieve Jeugd- en gezinsbescherming'

11 september 2020

Tom van Yperen
Anita Kraak
Josine Holdorp
Roos Kooijman
Charlotte Dopper
Zeliha Erdal
Mike Loef
Manon Robben
Jenny ter Wee

Inhoudsopgave

1	Waarom dit kader en wat is het?	2
	Waarom eisen voor nieuwe opzet?	2
	Doel van dit rapport.....	2
	Voor wie geschreven	3
	Samenvatting van hier gepresenteerde eisen en kerntaken	3
2	Hoe onze voorzet voor de eisen is gemaakt	5
	Doel en uitgangspunten bescherming van jeugd en gezin	5
	Verdragen, wetten en regels die sowieso belangrijk zijn	6
	De bestudering en analyse van stukken.....	6
	Wat we gezien of gemist hebben.....	6
	Waar we onze voorzet op hebben gericht.....	8
3	Algemene eisen	9
	Om te helpen dat burgers elkaar helpen	9
	Als het gaat om feiten, meningen en beslissingen.....	10
	Om het eenvoudig, vertrouwenwekkend en effectief te maken	10
	Als het draait om kwaliteit	11
4	De kerntaken	12
	Gezamenlijke taak: informele steun en preventie.....	12
	Toegang tot professionele bescherming jeugd en gezin.....	13
	Professionele informatie, advies en ondersteuning	14
	Onderzoek.....	14
	Een plan maken en uitvoeren	17
	De rechter om een beslissing vragen.....	19
	De taak van de rechter	20
	Onafhankelijke ondersteuning van kinderen, jongeren en ouders	21
	Handelen als spoed geboden is.....	22
	Het delen en bewaren van informatie en beschermen van privacy	23
	Bijlagen	24
	Kerntaken en relatie met bestaande taken, functies, diensten.....	24
	Lijst van geanalyseerde documenten.....	30
	Noten	33

1 Waarom dit kader en wat is het?

Waarom eisen voor nieuwe opzet?

De ministers Hugo de Jonge en Sander Dekker schreven eind 2019 in een brief aan de Kamer dat de opzet van de jeugdbescherming in ons land niet goed werkt: 'de beloften van de jeugdwet zijn nog onvoldoende ingelost. Hoewel er meer kinderen in beeld zijn dan voorheen, ontvangen zij niet altijd op tijd de hulp die ze nodig hebben.'¹ De instanties die een rol hebben bij de jeugdbescherming vormen voor kinderen, jongeren en ouders² een onoverzichtelijk geheel. Er is te weinig samenwerking en te weinig ruimte om te werken aan kwaliteit. Het blijkt bovendien niet zo eenvoudig om te bepalen of jeugdbescherming nodig is. Wat precies onveiligheid of een bedreigde ontwikkeling van het kind is, is niet gemakkelijk af te bakenen, extreme gevallen daargelaten.³ Dat alles bij elkaar zorgt ervoor dat er veel ontevredenheid en discussie is over de opzet en de werkwijze van de jeugdbescherming.

De bedoeling is om tot een nieuwe opzet van de jeugdbescherming te komen. Maar voordat we die nieuwe opzetten gaan bedenken, is een belangrijke vraag: aan welke eisen moet een nieuwe opzet eigenlijk voldoen? Het Nederlands Jeugdinstituut kreeg de vraag of we een normenkader voor de nieuwe jeugdbescherming willen opstellen. Wij vinden eigenlijk dat jeugdigen, ouders en de instanties dat eigenlijk met elkaar moeten opstellen. Alleen dan is de kans groot dat het echt tot verbetering leidt. We willen wel ideeën aanreiken. Dat doen we door te kijken wat er nu gebeurt, wat mist en waarop volgens ons op gelet moet worden om het écht beter te maken.

Overigens, we spreken in dit stuk over 'eisen' en niet over 'normen' omdat de laatste term verraaiend kan geven. Soms wordt een 'norm' als hetzelfde opgevat als een eis, bijvoorbeeld:

- 'Een kind, jongere en ouder begrijpt het hulpplan dat we met elkaar opstellen.'

Maar soms wordt een norm ook opgevat als de mate waaraan aan een eis moet zijn voldaan om als voldoende te scoren. Bijvoorbeeld, als norm zou kunnen gelden:

- '95% van de kinderen, jongeren en ouders geven aan dat ze het hulpplan goed begrijpen.'

Hier doen we voorstellen voor eisen zoals in het eerste voorbeeld, geen normen zoals in het tweede. Hoe we het uiteindelijk gaan noemen, is een zaak van verdere afspraken maken.

Doel van dit werkdocument

Doel van dit werkdocument is dus bij te dragen aan het opstellen van eisen. Dat doen we door:

- Te beschrijven wat ons opvalt als we alle stukken bekijken;
- Een voorstel te doen voor een aantal algemene eisen waar we bij de nieuwe opzet met elkaar op moeten letten om écht een verbeterslag te maken;
- Een voorstel te doen voor indikking van de taken tot 'kerntaken' als het gaat om de bescherming van jeugdigen en hun gezin, zodat het voor iedereen overzichtelijker is.

Het document richt zich niet alleen op de jeugdbescherming – en de betrokken instanties – zoals we die op dit moment kennen. Hulp aan gezinnen waar zorgen zijn om de veiligheid rondom opgroei en opvoeden moet (ook) gericht kunnen zijn op zaken als partnergeweld, schulden, psychische problemen van een ouder. We spreken daarom hier van *bescherming van jeugdigen en*

(ondersteuning van) hun gezin – kortweg ‘bescherming jeugd en gezin’ – om het idee te vermijden dat het alleen gaat om de ‘traditionele’ jeugdbeschermingsinstanties.⁴

Zie dit document als een gespreksnotitie: een uitnodiging om de dialoog over dit onderwerp te verdiepen, niet zozeer met ons, maar vooral met elkáár. Zie het ook als een uitnodiging om in onze aangereikte ideeën te schrappen, aanvullingen te maken, anders op te schrijven. Het zou mooi zijn als we uiteindelijk met elkaar kunnen zeggen: hier gáán we voor.

Voor wie geschreven

Onze bijdrage is bestemd voor iedereen die betrokken is bij de discussie over de nieuwe bescherming van jeugd en gezin. We hebben geprobeerd alles zo toegankelijk mogelijk op te schrijven. Dat viel niet mee, want het is ook voor ons moeilijke stof. We laten ons graag corrigeren als tekst moeilijk te snappen is.

Samenvatting van hier gepresenteerde eisen en kerntaken

- Hoofdeis is dat bij elke opzet die we bedenken, we kijken of die het beste bijdraagt aan het doel van de bescherming van jeugd en gezin: vragen of zorgen rondom de veiligheid en het opgroeien en opvoeden van jeugdigen (dit noemen we vanaf hier ‘zorgen over veiligheid of ontwikkeling’, of kortweg ‘zorgen’⁵) bespreekbaar maken en zo nodig blijvend verminderen.
- Dat geven we meer handen en voeten met tien algemene eisen.

1. De opzet maakt zichtbaar dat bescherming van jeugd en gezin stimuleert dat gezinnen bij hulpvragen of zorgen er (met hun omgeving) zélf uitkomen of dat ze met professionele gezinsgerichte hulp/steun later weer zelf verder kunnen.
2. De opzet bevat makkelijk bereikbare en niet-bedreigende plekken voor het vragen om advies, informatie en ondersteuning voor hen die vragen hebben of zich zorgen maken én voor hen waarover die vragen of zorgen bestaan.
3. Helder is wie met welke bevoegdheden informatie verzamelt, waar het gesprek plaatsvindt om er betekenis aan te geven, waar het onafhankelijk is te toetsen en waar beslissingen worden genomen.
4. Helder is wat er gebeurt als de jeugdige of ouders aan de ene kant en professionals aan de andere kant het oneens zijn over wat er aan de hand is of wat er nodig is en hoe de punten bij 3 er dan uitzien.
5. De opzet is overzichtelijk. Het is goed te snappen dat het zo effectief bijdraagt aan het doel van de bescherming van jeugdigen.
6. De opzet is gezinsgericht: het gemakkelijk om hulp en steun in te schakelen die nodig is, ook voor ouders en opvoeders.
7. De opzet nodigt uit tot samenwerking: helder is waar je informatie krijgt en waar je kunt zeggen wat je vindt, dat samen beslissen centraal staat en dat het aantal betrokken personen overzichtelijk blijft.
8. Helder is hoe de rechten van jeugdigen en ouders in de opzet zijn vertaald, beschermingsmaatregelen onafhankelijk tot stand komen en jeugdigen en ouders onafhankelijke ondersteuning kunnen krijgen.
9. De opzet laat zien dat professionele bescherming van jeugd en gezin open is over de kwaliteit van het werk.
10. Ook laat het zien hoe zij die kwaliteit al lerend steeds verder probeert te verbeteren en welke leerplaatsten daarvoor zijn ingericht.

De uitdaging daarbij is een nieuwe werkwijze van een nieuwe bescherming van jeugd en gezin zoveel mogelijk tot uiting te laten komen in de manier waarop die bescherming is opgezet.

- Voorts is een algemene eis: bij elke nieuwe opzet die we met elkaar bedenken, moet een overzichtelijk aantal taken op een heldere manier zijn belegd. Wat ons betreft gaat het – als we alles loskoppelen van de bestaande instanties - om de volgende kerntaken:

- *Gezamenlijke taak van burgers onderling en professionals: informele steun en preventie;*
- *Benaderen en bieden toegang voor vragen en eerste contact;*
- *Geven van professionele informatie, advies en ondersteuning;*
- *Onderzoek: eerste onderzoek en uitgebreider onderzoek;*
- *Een plan maken en uitvoeren (doelen stellen, invulling hulp/steun, uitvoeren, samenwerken, volgen, regie, samenwerking en overdracht);*
- *Onafhankelijke toetsing van verzamelde informatie en de rechter vragen knopen door te hakken;*
- *De rechtspraak zelf;*
- *Onafhankelijke ondersteuning van kinderen, jeugdigen en ouders;*
- *Spoedzaken: directe veiligheid organiseren;*
- *Het delen en bewaren van informatie en beschermen van privacy.*

Aan de uitvoering van deze kerntaken zijn weer nadere eisen te stellen.

2 Hoe onze voorzet voor de eisen is gemaakt

Doel en uitgangspunten bescherming van jeugd en gezin

Allereerst hebben we geprobeerd scherp te stellen wat het doel is van de bescherming van jeugdigen en hun gezin. Daar moet immers de hele verbeteringslag die we willen maken aan bijdragen. Volgens ons is de bescherming van jeugdigen bedoeld om

- Te helpen zorgen van kinderen, jongeren, ouders of van anderen rond het veilig opgroeien en opvoeden van de kinderen of jongeren bespreekbaar te maken;
- Waar dat nodig is ook te helpen om de zorgen minder te maken (tot het 'goed genoeg' is);
- En te helpen om dat resultaat vast te houden zodat er geen nieuwe zorgen ontstaan.⁶

Wij gaan er daarbij van uit dat bescherming van jeugd en gezin iets is waar iedereen zijn steentje aan bijdraagt. Het is niet alleen een taak van bijvoorbeeld Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdzorg. Ook de burens, de familie, de sportcoach, de docent, de geloofsgemeenschap, de huisarts hebben een rol. Als er bijvoorbeeld zorgen zijn of in een gezin het wel goed gaat, kan de steun van de burens, de familie en de geloofsgemeenschap al genoeg zijn om die zorgen blijvend weg te nemen. Dat is te typeren als *informele hulp en steun aan (en soms ook informele bescherming van) jeugd en gezin*. Maar er zijn ook situaties met bijvoorbeeld hevig huishoudelijk geweld of ernstige kindermishandeling waarin die steun niet genoeg is en misschien deskundige hulp nodig is. Dat noemen we hier *professionele bescherming van jeugd en gezin*. Is die hulp door de rechter opgelegd, dan noemen we dit *gedwongen bescherming van jeugd en gezin*.⁷ De verschillende soorten sluiten elkaar niet uit. Er zijn allerlei combinaties denkbaar.

Ook gaan we ervan uit dat bij zorgen om het opgroeien of opvoeden niet altijd jeugdbescherming zoals we die op dit moment kennen een oplossing biedt. We zien ook vaak dat die zorgen alles te maken hebben met bijvoorbeeld psychische of relatieproblemen van ouders of met ellende rondom schulden. Dan moeten we ons afvragen of het niet veel slimmer is om met andere vormen van hulp en steun wat aan die problemen te doen.

Kortom:

- Doel van bescherming van jeugd en gezin is om zorgen rondom het opgroeien en opvoeden van jeugdigen bespreekbaar te maken en waar nodig blijvend te verminderen.
- 'Bescherming van jeugd en gezin' bedoelen we hier heel breed: informele, professionele en gedwongen bescherming. Anders gezegd, van de buurvrouw tot gedwongen hulp. We bedoelen het ook breed in de zin van een gezinsgerichte benadering die oog heeft voor en waar nodig passende hulp biedt aan individuele gezinsleden of het gezinssysteem en hun sociale netwerk als geheel.
- Voor het verminderen van de zorgen kan de oplossing liggen bij jeugdbescherming zoals we die nu kennen, of bij andere vormen van hulp en steun aan een gezin, of in slimme combinaties.

De vraag is nu: welke eisen zijn te stellen om ervoor te zorgen dat dit doel en deze uitgangspunten het beste zijn te realiseren?

Verdragen, wetten en regels die sowieso belangrijk zijn

Bij het aanreiken van eisen zijn we ervan uitgegaan dat er een aantal verdragen, wetten en regels is waar we niet van moeten afwijken:

- Internationaal verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK). Bijvoorbeeld, Artikel 19 van het IVRK stelt dat kinderen beschermd moeten worden tegen alle vormen van geweld, mishandeling en verwaarlozing;
- Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM);
- Algemene wet bestuursrecht;
- Burgerlijk Wetboek;
- Wetboek van Strafrecht;
- De wet- en regelgeving omtrent gebruik persoonsgegevens.⁸

Daarnaast hebben we te maken met de wmo en de jeugdwet. De verdere uitwerking van de nieuwe bescherming van jeugd en gezin zal helder moeten maken of deze wetten aangepast moeten worden.⁹

De bestudering en analyse van stukken

Om ideeën te verzamelen voor de aan te reiken eisen hebben we in de korte tijd die beschikbaar was (zes weken tijdens de zomervakantie) een groot aantal stukken bestudeerd. We zijn daarbij op zoek gegaan naar de taken van allerlei instanties als het gaat om jeugdbescherming en de eisen die daarbij worden gesteld. Alles wat we daarin tegenkwamen is ingedeeld in vier rubrieken:

- Wat voor algemeen kwaliteitsonderwerp of specifieke taak wordt genoemd en wat is daarvan de omschrijving?
- Op wie is dit onderwerp of deze taak gericht en met welk doel?
- Wat wordt er gezegd over de informatie die de burger (het kind, de jongere, de ouder, iemand anders) krijgt en over hoe deze verder betrokken wordt?
- Wat zijn de genoemde eisen bij het algemene onderwerp of bij de specifieke taak?

Ook verzamelden we onze gedachten bij alles wat we lazen: wat vinden we passend bij het doel en de uitgangspunten, wat missen we, wat doet het met ons? Deze snelle en eenvoudige analyse leverde ons veel materiaal op. Daarmee konden we deze eerste voorzet maken.

Wat we gezien of gemist hebben

Een deel van de stukken gaat over de kwaliteit van een bepaalde instantie in het algemeen. Bijvoorbeeld, in het Kwaliteitskader van de Raad voor de Kinderbescherming staat waar hun organisatie in het algemeen aan moet voldoen als het gaat om:

- De bereikbaarheid;
- De medewerkers (die moeten competent en bevoegd zijn voor hun taken, ze hebben de juiste beroepsregistratie, moeten zich aan de professionele richtlijnen houden, werken voortdurend aan hun professionalisering);
- De manier van werken (objectief, deskundig, transparant, controleerbaar, Weloverwogen inschattingen en beslissingen makend, samenwerkend met ketenpartners);
- De veiligheid medewerkers (gebonden aan de landelijke norm 'Veilige Publieke Taak', aan het Landelijk protocol Agressie en geweld Raad voor de Kinderbescherming en aan de huisregels).

Dit zijn meestal dingen die vrij gemakkelijk te vertalen zijn naar een nieuwe opzet van de bescherming van jeugdigen, omdat ze vaak gelden voor welke publieke instantie of professionele organisatie dan ook. We sluiten niet uit dat aanvullende studie en raadpleging van cliënten en professionals verdere ideeën kunnen opleveren.

Maar we komen ook dingen tegen waar de vereenvoudiging en vernieuwing vooral om lijkt te moeten gaan. We noemen een aantal zaken die bij ons duidelijk naar voren kwamen. Wij stellen voor om bij de vereenvoudiging en vernieuwing vooral op dit soort dingen te gaan letten.

- A. Een taak die in de stukken vrijwel niet aan bod komt is dat het belangrijk is om burgers gemakkelijker onderling en bijvoorbeeld met docenten, huisartsen, sportcoaches te spreken over voorkomende zorgen over veiligheid of ontwikkeling, en elkaar te helpen om de zorgen te verminderen. Dat is jammer, juist omdat de ervaring en deskundigheid van bescherming van jeugdigen hier zo nuttig kan zijn om te voorkomen dat de situatie verergerd en hulp nodig is. De Associatie Wijkteams benoemen dit wel als aandachtspunt: 'In een mensenleven biedt het informele netwerk (gezin, familie en vrienden) de langstduurende en meest betekenisvolle relaties. Hulpverleners zijn slechts voorbijgangers en zo moeten we ons ook gedragen: met al onze deskundigheid en in alle bescheidenheid ons vasthoudend richten op het behouden en versterken van het blijvende informele netwerk dat duurzaam verschil maakt in het dagelijks leven.'¹⁰ Ook het visiedocument van de Gecertificeerde instellingen benoemt dit als een belangrijk onderdeel van de hulp die zij bieden: 'We werken samen met een grote diversiteit van informele en formele partners. Hierbij betrekken we informeel simpelweg alle mensen die willen dat het goed gaat met het kind. Want zij zijn degenen die kunnen bijdragen aan de oplossing en zij zijn nodig voor stabiele veiligheid.'¹¹
- B. In sommige stukken wordt gesproken over 'onveiligheid' alsof duidelijk is dat het daadwerkelijk onveilig is. Bijvoorbeeld wordt in verschillende documenten in de beschrijving van de taxatiefase al over 'noodzakelijke vervolgstappen' gesproken.¹² In andere stukken wordt er gesproken over acute en structurele onveiligheid. Dat veronderstelt al een duidelijk oordeel. Juist bij bescherming van jeugdigen zijn er veel klachten van ouders die erover gaan dat er meningsverschillen zijn over of een situatie wel of niet veilig is. Ook professionals oordelen daar vaak verschillend over.¹³ In andere stukken is men wat voorzichtiger en wordt er gesproken over 'zorgen over veiligheid'. Dan gaat het bijvoorbeeld over 'vermoedens van risicovolle omstandigheden'¹⁴ en gaat het bij werken aan veiligheid ook over begrip en compassie bij falen en lijden van de betrokkenen.
- C. De stukken gaan over verschillende instanties, elk met hun eigen professionals en taken, noemen heel veel verschillende taken, met soms dezelfde taken in verschillende bewoordingen, soms met een waslijst aan eisen. Geregeld staat eenzelfde taak bij verschillende instanties benoemd omdat elke instantie een stukje van die taak doet. Bijvoorbeeld, de taak 'Onderzoek' staat bij veel instanties genoemd. Er zijn ook taken - zoals 'Ketensamenwerking' en 'Overdracht' - die bij meerdere instanties voorkomen en eigenlijk het gevolg zijn van de versnippering. Ook zien we dat iets wat eigenlijk één taak zou moeten zijn, door die versnippering uiteen is getikt in allerlei deeltaken. Zo is 'Hulpplan maken en uitvoeren' eigenlijk iets wat één geheel vormt en wat ook steeds weer om aanpassing vraagt. Dat is in veel stukken opgesplitst in 'Hulpplan maken', 'Uitvoering', 'Monitoring', 'Samenwerking', 'Coördinatie/regie', 'Overdracht'.
Qua procedure en juridisch klopt het misschien allemaal wel. Iedereen doet achtereenvolgens zijn ding. Maar wijzelf vonden het erg moeilijk om het overzicht te houden en te snappen hoe het hele systeem in elkaar zit. Geregeld zagen wij door de bomen het bos

niet meer. We kunnen ons goed voorstellen dat dit zeker ook voor kinderen, jongeren en ouders geldt. En dat het zo ook niet effectief is. Vanuit burgerperspectief zouden al die stukjes zouden één geheel moeten vormen. In de eerder genoemde brief van de ministers Hugo de Jonge en Sander Dekker wordt in dat licht gepleit voor een 'teammodel' in plaats van een 'estafettemodel'.

- D. Veel omschrijvingen van taken en eisen gaan over wat de professionals moeten doen om veiligheidsrisico's te beheersen. Veel minder gaat het over welke informatie het kind, jongere en ouder krijgen en hoe zij een rol spelen in alles en meebeslissen. Bij sommige documenten ontbreekt dat laatste zozeer, dat we er bij de analyse geen goed gevoel aan overhielden. In de brief van de ministers wordt niet voor niets ook gepleit voor een veel transparanter en duidelijker opzet: je moet als gezin weten waar je aan toe bent. Is dat niet het geval, dan kunnen we ons voorstellen dat je als jeugdige of als ouder het idee krijgen dat je de controle over je leven verlies, omdat er te weinig naar je geluisterd wordt en je niet goed mee kunt doen. Professionals kunnen er het gevoel aan over houden dat alleen zij verantwoordelijk zijn om de problemen te beheersen en op te lossen.¹⁵
- E. In de stukken komen we zoals gezegd veel kwaliteitseisen tegen, maar in maar weinig stukken staat aan wie de kwaliteit wordt gerapporteerd en wat er verder met de informatie over die kwaliteit gebeurt. Zo wordt bijvoorbeeld gezegd dat er actief aan de cliëntenraad gevraagd wordt om advies te geven over de kwaliteit van werk, maar hoe deze informatie gebruikt wordt staat niet beschreven.¹⁶ Het is belangrijk dat de informatie over de kwaliteit wordt gebruikt om er van te leren en om steeds beter te worden in het vak. In een aantal stukken stond dat wel heel duidelijk. Bijvoorbeeld, benoemd wordt het bevorderen van kennisuitwisseling en het faciliteren van samen leren.¹⁷
- F. Als we alle taken en eisen die we in de stukken aantreffen op een rij zetten, dan geeft dat ons een bevestiging dat het eenvoudiger *moet*. Maar we zien ook veel mogelijkheden dat het eenvoudiger *kan*. Daarvoor is nodig dat we ons helemaal losmaken van de nu bestaande instanties en gaan kijken wat in de kern de taken zijn. Dan wordt duidelijk dat met name bij onderwerpen als 'Onderzoek' en 'Hulpplan maken en uitvoeren (met alle opgeknipte deeltaken)' een flinke indikingsslag te maken is.

Waar we onze voorzet op hebben gericht

We hebben een voorzet gemaakt voor eisen voor:

- *De bescherming van jeugdigen en hun gezin in het algemeen.* Dit is een soort lijst om elke opzet die we bedenken op belangrijke algemene punten te beoordelen, vooral als het gaat om de punten waarop de vernieuwing nodig lijkt (A t/m E).
- *Welke kerntaken bij de bescherming van jeugd en gezin komen kijken en de eisen die je daarbij kunt stellen.* Hier gaat het vooral om vereenvoudiging van het aantal taken (punt F).

3 Algemene eisen

In het vorige hoofdstuk hebben we het doel en de uitgangspunten van de bescherming van jeugd en gezin beschreven. De meest algemene eis is dan ook: bij elke nieuwe opzet die we met elkaar bedenken, moeten we kijken of die het beste bijdraagt aan het doel en de uitgangspunten. Om dit verder handen en voeten te geven, zijn tien eisen opgesteld, die we in een paar hoofdonderwerpen hebben ingedeeld. Een aantal van die eisen lijken meer over de manier van werken van de bescherming van jeugdigen te gaan, dan over de opzet waarin die is georganiseerd. Dat is hier bedoeld als een flinke uitdaging in het gesprek over de eisen: hoe maken we de gewenste werkwijze zoveel mogelijk in de opzet herkenbaar/zichtbaar?

Om te helpen dat burgers elkaar helpen

We willen allemaal dat kinderen en jongeren zich goed ontwikkelen en een goede opvoeding krijgen. Maar ongelukken, fouten en nare periodes horen bij het gewone opgroeien en opvoeden. Soms leidt dat tot hulpvragen of zorgen, bijvoorbeeld bij een gezinslid of bij de buren, bij de familie, de school, de huisarts, de sportcoach. Het beste is om hier met elkaar over te praten en elkaar te helpen. De meest blijvende bescherming van jeugdigen is immers die van de opvoeders zelf en van hun sociale contacten. De hulpverlener is altijd maar tijdelijk betrokken. Mensen van bijvoorbeeld het Lokale Team staan klaar om daarbij informatie en advies te geven, het liefst om dat 'gesprek met elkaar en elkaar helpen' te versterken. Ook zou je als ouder zelf aan de bel moeten kunnen trekken: ik ben radeloos en sla mijn kind! Belangrijk is dan dat dit niet bedreigend is – omdat je aan alles ziet dat iedereen zich ervoor inzet dat het gezin er zelf uitkomt - en je daarvoor goede raad en steun krijgt. En als de betrokkenen samen beslissen dat er hulp nodig is, dan heeft het gezin – samen met anderen in de omgeving – er op een blijvende manier veel aan.

De opzet versterkt het gesprek tussen burgers en stimuleert dat burgers elkaar helpen

1. De opzet maakt zichtbaar dat
 - bescherming van jeugdigen en hun gezin stimuleert dat gezinnen zelf – samen met andere personen in hun sociale omgeving – hulpvragen of zorgen kunnen aanpakken;
 - gezins- en netwerkgerichte hulp zorgt ervoor dat de kinderen, jongeren en opvoeders – waar nodig met steun van anderen – straks weer zelf verder kunnen.
2. De opzet bevat makkelijk bereikbare en niet-bedreigende plekken voor het vragen om advies, informatie en ondersteuning:
 - voor kinderen, jongeren en ouders, anderen en professionals die vragen hebben of zich zorgen maken;
 - voor kinderen, jongeren en ouders waarover die vragen of zorgen zijn.

Als het gaat om feiten, meningen en beslissingen

Soms is de situatie waarover iemand zorgen heeft heel helder. Maar meestal is alles niet zo klip en klaar en is het enige heldere feit dát iemand zich zorgen maakt. Als een hulpverlener daarover met het gezin in gesprek gaat, moet er informatie beschikbaar komen en moeten er steeds beslissingen worden genomen: Wat is er aan de hand? Wat is wijs om te doen? Wat moet de volgende stap zijn? Is de informatie daarvoor voldoende? Vaak is er geen 100% zekerheid te krijgen. Van belang daarbij is dat helder is wanneer en hoe autonomie en vrijwilligheid wordt ingeperkt. Daarom moet helder zijn waar speciale bevoegdheden zijn belegd om zonder medeweten of toestemming van burgers informatie te verzamelen. Ook moet het verschil tussen 'outreaching' en motiverende hulpverlening¹⁸ enerzijds en gedwongen hulpverlening anderzijds voor iedereen duidelijk blijven. Maar hoe dan ook blijft het zoeken naar een opzet om er zoveel mogelijk met elkaar eruit te komen.

De opzet maakt het goed mogelijk om bij vragen en zorgen rondom veiligheid gezamenlijk en zorgvuldig informatie te verzamelen, de feiten en meningen te bespreken en samen te beslissen wat nodig is.

3. De opzet is transparant en duidelijk. Het is helder
 - wie welke informatie met welk doel verzamelt;
 - waar speciale bevoegdheden zijn neergelegd om informatie te verzamelen;
 - waar in gesprek met elkaar alle informatie betekenis krijgt;
 - waar een onafhankelijke toets is aan te vragen op het scheiden van feiten en meningen en op de kwaliteit van de onderbouwing van mogelijke beslissingen;
 - waar en hoe beslissingen worden genomen.
4. Helder is wat er gebeurt als de jeugdige of de ouders aan de ene kant en de professionals aan de andere kant het oneens zijn over wat er aan de hand is of wat er moet gebeuren:
 - wanneer en hoe autonomie en vrijwilligheid wordt ingeperkt;
 - Hoe de punten onder 3 er dan uitzien;
 - en of de samenwerking tussen gezin en de al aanwezige hulp dan kan blijven bestaan (en hoe dat dan kan).

Om het eenvoudig, vertrouwenwekkend en effectief te maken

We weten uit onderzoek dat goede hulp aan jeugdigen en ouders betekent dat ze goede informatie krijgen, dat er duidelijke rechtswaarborgen zijn¹⁹, dat er goed naar hen wordt geluisterd²⁰, dat ze met vaste gezichten te maken hebben, dat betrokken professionals goed met elkaar en met het gezin samenwerken (niet meer vanuit aparte schakels – als een soort estafette van professionals die langs komen – maar als een team dat werkt met een samenhangende visie en kennis over wat werkt)²¹ en dat er samen wordt beslist²². Verder is er sprake van een gezinsgerichte aanpak: als er problemen zijn die het opgroeien en opvoeden in de weg staan – bijvoorbeeld schulden of persoonlijke problemen van ouders – is de hulp ook daarop gericht. Daarbij wordt – voor zover mogelijk – ook het sociale netwerk van het gezin betrokken. Maar tegelijk is het nodig dat de hulp overzichtelijk blijft en het systeem voor iedereen te snappen blijft. En gezinsleden kunnen zich altijd laten ondersteunen door een onafhankelijk iemand.

De opzet is begrijpelijk en schept vertrouwen in de samenwerking en het nut.

5. De opzet is overzichtelijk. Het is goed te snappen dat de betrokkenen effectief bijdragen aan het algemene doel: zorgen bespreekbaar maken en waar nodig blijvend verminderen.
6. De opzet is gezins- en netwerkgericht: het is gemakkelijk om de hulp en steun in te schakelen die passend is en daarmee bijdraagt aan een duurzaam effect, ook als dat gaat om hulp en steun voor volwassenen.
7. De opzet nodigt het gezin uit tot samenwerking
 - o helder is van wie en waar je als burger informatie krijgt;
 - o er is veel gelegenheid om te zeggen wat je vind en nodig hebt;
 - o de opzet maakt duidelijk dat het erom gaat dat je samen beslist;
 - o het aantal personen waarmee je samenwerkt blijft voor iedereen overzichtelijk.
8. Helder is
 - o hoe de rechten van kinderen, jongeren en ouders in de opzet zijn vertaald;
 - o hoe beschermingsmaatregelen met een onafhankelijke beoordeling tot stand komen;
 - o en hoe onafhankelijke ondersteuning van kinderen, jongeren en ouders is geregeld en waar die in de opzet is ondergebracht.

Als het draait om kwaliteit

In de opzet is goed te zien aan wie de professionele bescherming van jeugd en gezin verantwoording aflegt, welke instanties controleren en waar we cliëntenraden of -panels hebben die de kwaliteit mee-beoordelen. Belangrijk is verder dat we binnen de professionele bescherming van jeugd en gezin leren hoe het steeds beter kan. Niet alleen wanneer er fouten zijn gemaakt, maar ook wat te leren is van dingen die goed zijn gegaan. Dat gebeurt op een vanzelfsprekende en veilige manier, in elk contact, maar ook in de organisatie. Kennis, ervaring en feedback van alle betrokkenen is daarin belangrijk: kinderen, jongeren, ouders, professionals, wetenschappers. Daarom moet in de opzet helder zijn welke leerplaatsen er zijn om met elkaar standaard naar verbetering te zoeken.

Het is te zien welke kwaliteit de professionele bescherming van jeugd en gezin levert ... en dat ze steeds beter wil worden in het vak.

9. De opzet laat zien dat de professionele bescherming van jeugd en gezin open is over de kwaliteit van het werk.
10. Ook laat het zien hoe ze die kwaliteit al lerend steeds verder probeert te verbeteren en welke leerplaatsen daarvoor zijn ingericht
 - In organisaties (zoals wijkteam, expertisecentrum);
 - In samenwerkingsvormen (zoals een academische werkplaats)

4 De kerntaken

In alle documenten zijn we op zoek gegaan naar wat – als je alles loskoppelt van de bestaande instanties - de kerntaken lijken te zijn als het gaat om de bescherming van jeugd en gezin. Hieronder doen we een voorstel voor een indikkingslag. Per kerntaak beschrijven we beknopt het doel en wat de taak inhoudt. In de verschillende documenten zijn er allerlei eisen genoemd die daarbij te stellen zijn. Die gaan we hier nog niet invullen. Dat lijkt meer iets voor later, als die kerntaken verder zijn besproken. Wel geven we voor de te stellen eisen steeds enkele aandachtspunten aan die zich bij de bestudering van de stukken op de voorgrond dringen.

Gezamenlijke taak: informele steun en preventie

Doel:

- Burgers (kinderen, jongeren, opvoeders) steunen elkaar en vinden steun bij professionals (docenten, huisartsen, sportcoaches enz.) als er zorgen zijn over de veiligheid en ontwikkeling, maken dit bespreekbaar en helpen elkaar zodat de zorgen verminderen.
- Preventieprogramma's helpen burgers en professionals die steun te realiseren, en verminderen stressfactoren in gezinnen, maken dat gezinnen sterker staan, zodat er geen zorgen ontstaan, of zorgen gemakkelijker verminderen.

Omschrijving:

Bij deze taak gaat het om de versterking van de basis die in alle gevallen van belang is, of het nu om informele, professionele of gedwongen bescherming van jeugd en gezin gaat. Te denken valt aan talloze activiteiten, zoals:

- Het organiseren van een (familie)netwerkberaad om te kijken hoe een gezin is te helpen in moeilijke tijden;
- Weekendopvang van de kinderen bij familie of vrienden als het thuis niet lekker loopt;
- Ouders die elkaar ondersteunen, bijvoorbeeld bij alleenstaand ouderschap;
- Maatjesprojecten voor jongeren die op school en thuis niet lekker draaien en risico lopen het verkeerde pad op te gaan;
- Ondersteuning door studenten bij de omgang met instanties, het aanvragen van toeslagen en het voeren van een administratie;
- Een door de jongere of het gezin gekozen mentor die helpt bij het inrichten van een goed weekritme, het nemen van belangrijke beslissingen als het gaat om de kinderen of om belangrijke aankopen;
- Programma's voor vaders en moeders om aan het werk te komen en kinderen naar de kinderopvang te laten gaan.

We denken niet dat hiermee alle zorgen over veiligheid of ontwikkeling zijn weg te nemen. Wel geeft het veel minder kans op dat ze ontstaan, draagt het bij aan een vermindering ervan, of voorkomt het dat ze na geboden hulp weer terugkomen. Sommige gezinnen zullen de steun niet nodig hebben, andere misschien wel jarenlang.

Aandachtspunten bij eisen:

De bestudeerde documenten besteden erg weinig aandacht aan dit onderwerp, laat staan dat er eisen zijn beschreven. In de praktijk van de bescherming van jeugd en gezin is er wel initiatief tot samenwerking tussen burgers en professionals, zo bleek onder andere uit het SWING-programma Nieuwe Jeugdbescherming.²³ Burgers toonden zich betrokken en bereid om bij te

dragen aan de ondersteuning van kinderen en gezinnen. Een actieve samenwerking met de gemeente en ruimte (in tijd en geld) bleken randvoorwaarden voor het tot stand brengen van de samenwerking.

Het lijkt ons goed om de aandacht voor informele steun veel groter te maken, juist omdat het zo'n belangrijke basis is. Maar tegelijk lijkt het niet slim om dit te laten volgen door een waslijst van eisen. Daarmee zouden veel initiatieven worden platgeregeld. Beter lijkt het op zoek te gaan naar de verzameling van tips and tricks die burgers en professionals elkaar zouden geven als het gaat om het omgaan met zorgen over veiligheid en ontwikkeling. Hoe maakt je dat bespreekbaar? Wat werkt goed? Wat werkt juist niet? Wat zijn de valkuilen?

Toegang tot professionele bescherming jeugd en gezin

Doel:

- *Kinderen, jongeren, ouders en professionals beschikken over een herkenbare plaats voor professionele bescherming van jeugd en gezin waar ze met vragen, behoefte aan steun of melding van zorgen terecht kunnen.*

Omschrijving:

In de bestudeerde stukken gaat het hier vooral om Lokale Teams / Wijkteams en instanties als Veilig Thuis. Daarnaast denken we voorzieningen als de Kindertelefoon en telefoonnummers als 0800-2000 (Veilig Thuis) of 0800-8844 (politie) of via internet. In het algemeen gaat het om alle ingangen waar je als burger terecht kunt en waar je als professionele beschermer van jeugd en gezin de taak hebt om in een eerste contact het juiste te doen. Dat 'juiste doen' houdt altijd het beslissen over de vervolgstap in:

- Geven van informatie, advies en ondersteuning of
- Aannemen melding van huiselijk geweld, kindermishandeling of zorgen over de ontwikkeling van de kinderen of jongeren of
- Eventueel – in extreme gevallen - zelf een melding doen (een zogeheten 'ambtshalve melding').

Op dit moment is de professionele bescherming van jeugdigen wettelijk verplicht om een melding aan te nemen en een onderzoek te starten als de persoon die contact opneemt dat wil.

Aandachtspunten bij eisen:

In de bestudeerde stukken staan veel eisen (zogeheten 'meldcodes') voor professionals die zorgen hebben en moeten beslissen of ze een melding gaan doen. Ook komen we veel eisen tegen voor professionals die meldingen krijgen. Weinig komen we tegen als het gaat om de taken rondom informatie, advies en ondersteuning. Daarom geven we aandachtspunten mee die deze taken sterker maken:

- Formuleer eisen over punten die bij zorgen gemakkelijk bereikbaar zijn en uitnodigend zijn om informatie, advies en ondersteuning te vragen;
- Maak eisen (inclusief meldcodes) die erop gericht zijn om open en eerlijk contact te leggen de kinderen, jongeren en ouders waar het om gaat om de zorgen bespreekbaar te maken²⁴;
- Stel eisen aan professionals die meldcodes hanteren en aan professionals en hun organisaties als het gaat om kennis en mogelijkheden die ze hebben om met de gezinnen te zoeken naar informele bescherming van jeugdigen.

We denken niet dat hiermee alle meldingen te voorkomen zijn. Wel geeft het veel minder kans op dat het zo ver moet komen.

Professionele informatie, advies en ondersteuning

Doel:

De persoon die vraagt om informatie, advies of ondersteuning krijgt deze; het helpt die persoon om zo te handelen dat de zorgen verminderen of passende vervolgstappen worden gezet.

Omschrijving:

Het kan hier gaan om informatie, advies of ondersteuning geboden aan kinderen, jongeren, ouders, anderen die zich zorgen maken (burgers, professionals). Ook kan de professional als onderdeel van deze kerntaak een (familie)netwerkberaad helpen organiseren om advies en ondersteuning voor een gezin te krijgen.

Aandachtspunten bij eisen:

Deze taak is in de bestudeerde stukken weinig uitgewerkt, ook in bijvoorbeeld de beschrijving van de basisfuncties van de Lokale Teams (Bron 05). In het handelingsprotocol van Veilig Thuis (Bron 12) vinden we een uitwerking voor burgers en professionals, maar die is vooral gefocused op het al dan niet melden en het bieden van kennis en het ondersteunen van het handelen om de situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling te doorbreken en de veiligheid te herstellen. Bestaande eisen zijn dan ook vooral daarop gericht. Advies en ondersteuning in situaties die minder duidelijk zijn lijkt niet aan bod te komen. Daarom is het goed om ook aan de eisen voor situaties aandacht te besteden. Bijvoorbeeld:

- Het advies en de ondersteuning motiveert de betrokkenen om het gesprek aan te gaan over zorgen die zij hebben, om ondersteuning te geven en te krijgen, met elkaar te werken aan de vermindering van de zorgen.
- Het advies werkt uitnodigend om bij nieuwe vragen opnieuw contact op te nemen.
- De persoon die vraagt om informatie, advies of ondersteuning beoordeelt deze als effectief: nagevraagd wordt of het bijdraagt aan de vermindering van de zorgen en hij of zij kan zelf ermee verder.

Onderzoek

Doel:

Verzameling van informatie die een oordeel mogelijk maakt over:

- Wat de zorgen zijn en bij wie die bestaan als het gaat om:
 - Het functioneren van het gezin – of leden daarvan - in het algemeen en
 - de veiligheid of ontwikkeling van de kinderen of jongeren in het bijzonder;
 - of de ouders zelf of met hulp en steun van anderen de zorgen willen verminderen;
 - of te verwachten is dat die zorgen door de ouders (met eventueel hulp of steun) ook echt en op tijd zullen verminderen.²⁵
- Of de zorgen zijn te verminderen
 - Via advies, informatie en ondersteuning of – als dit niet het geval is –
 - Via een melding en daarop volgende professionele steun of hulp of – als dit niet het geval is –
 - Via gedwongen hulp of andere gedwongen maatregelen of
 - Combinaties van de vorige opties;
- Of er heel snel moet worden gehandeld om ernstige zorgen direct te verminderen.

Omschrijving:

Deze taak is een van de meest omschreven taken in de stukken. We komen dit overal tegen, in meldcodes, in de beschrijving van taken van Lokale Teams (onder andere onder de noemer 'vraagverheldering'), bij Veilig Thuis (o.a. Triage/Veiligheidsbeoordeling, Onderzoek), de Raad voor de Kinderbescherming, de Gecertificeerde instelling. Dat is logisch, want zonder informatie is er geen gesprek. De focus van veel documenten ligt daarbij op onderzoek naar de zorgen over de veiligheid of ontwikkeling van de kinderen of jongeren. Ook dat is logisch vanwege het onderwerp van onze studie. Bij dit alles moeten we goed in de gaten houden dat het onderzoek naar de zorgen over de veiligheid of ontwikkeling moet zijn ingebed in een bredere blik: wat zijn de vragen, zorgen of behoeften van een gezin meer algemeen?

Richten we onze blik specifiek op het onderzoek over de zorgen, dan maken we grofweg onderscheid in twee soorten onderzoek.

Een eerste onderzoek

- Een *eerste onderzoek* begint met informatieverzameling die moet leiden tot een eerste beslissing over de vraag: welke feiten zijn er die maken dat er zorgen zijn over de veiligheid of ontwikkeling en welke vervolgstap moeten we daarom zetten?²⁶
 - Als *geen* feiten zijn, dan stopt de betrokkenheid van de professionele bescherming van jeugd en gezin of helpen we – als dat gewenst is – met exploreren van de behoefte van betrokkenen aan informatie, advies, ondersteuning of verdere hulp om de zorgen minder te maken.
 - Als er *wel* feiten zijn en zijn de zorgen groot, dan moet de professionele bescherming van jeugd en gezin verder kijken:
 - *Het kan zijn dat het gezin er duidelijk zelf uitkomt* of het gezin vraagt waar nodig om hulp. Dan stopt de betrokkenheid²⁷ of blijft de professionele bescherming van jeugd en gezin betrokken om te volgen of het goed gaat, of – als het gezin dat wenst – te helpen met informatie, advies, ondersteuning of hulp, of om te zorgen dat dit er komt.
 - *Het kan zijn dat het gezin er niet uitkomt en geen hulp wenst* terwijl dat wel nodig lijkt om de zorgen te verminderen, of het blijft allemaal erg onduidelijk, dan moet de professionele bescherming van jeugd en gezin vervolgonderzoek doen.

Vervolgonderzoek

- Een *vervolgonderzoek* bestaat uit een uitgebreidere informatieverzameling en beslissing over de vraag wat er aan de hand is, waarom er geen overeenstemming over hoe eruit te komen en wat nodig is om de zorgen over onveiligheid alsnog te verminderen. Als onderdeel hiervan is het mogelijk een (familie)netwerkberaad te organiseren om de vragen te beantwoorden. Dit moet weer leiden tot een beslissing²⁸ over de vervolgstappen:
 - Als er geen feiten meer zijn of de kinderen, jongeren, de ouders en het netwerk *komen er duidelijk zelf uit* – zo nodig met hulp van ons of van andere professionals, dan stopt de betrokkenheid van de professionele bescherming²⁹ of blijft die betrokken om te volgen of het goed gaat, of – als het gezin dat wenst – te helpen met exploreren van de behoefte van betrokkenen aan informatie, advies, ondersteuning of hulp, of om te zorgen dat dit er komt
 - Als er nog steeds feiten zijn en de zorgen zijn groot en *we worden het niet eens over of het goed komt en wat er moet gebeuren*, dan kunnen kan de jeugdige of de ou-

ders of de professional een onafhankelijke deskundige inschakelen om mee te kijken: waarom is er geen overeenstemming en hoe moeten we verder? Ook kan de professionele bescherming van jeugd en gezin de rechter vragen om een beslissing te nemen.

Aandachtspunten bij eisen:

Het is niet verrassend dat er bij zo'n veelbeschreven taak ook veel eisen zijn genoemd in de stukken. Het gaat hier om een heel belangrijke taak. Immers, zonder goede informatie is er geen stevige grond voor wat welk besluit of actie dan ook. Maar overzien we alle bestudeerde stukken, dan lijkt het – zeker gezien onderzoek naar besluitvorming in de bescherming van jeugdigen en hun gezin³⁰ - nuttig om extra aandacht te besteden aan vijf onderwerpen.

- In de eerste plaats is het belangrijk om feiten en meningen zoveel mogelijk te scheiden. Dit betekent niet dat we pleiten voor een apart feitenonderzoek. Het zou een grondregel moeten zijn dat de bemoeienis van professionals leidt tot het scheiden van feiten en meningen en dat dat helpt om de situatie van gezinnen te begrijpen en met elkaar verbeteringen tot stand te brengen.
- Ten tweede is het logisch dat bij zorgen over veiligheid en ontwikkeling er veel aandacht uitgaat naar de vraag wat de aard en ernst van de zorgen zijn. Maar als we uitgaan van een gezins- en netwerkgerichte benadering, dan is het logisch om in het onderzoek ook te kijken naar zaken waar de gezinsleden (nog meer) mee zitten en waar vooral hun behoefte aan en bronnen van hulp en steun liggen. Dat is de bredere blik waar we het eerder over hadden. Dat betekent niet dat de zorgen rondom de veiligheid minder aandacht hoeven te hebben, maar dat het ook goed is om te kijken naar zaken die de situatie van het gezin kunnen verslechteren of juist verbeteren.
- In de derde plaats weten we steeds meer over hoe het menselijk brein – en dus ook dat van professionals – werkt bij het verzamelen van informatie. Zo kan het zijn dat je het niet fijn of eng vindt om met ouders te praten over zorgen rondom de veiligheid. Dan kan de neiging zijn om vooral te letten op dingen die aangeven dat het allemaal wel meevalt. Maar het kan ook zijn dat je bang bent dat je zorgen te licht opvat en je daardoor later te horen kan krijgen dat je eigenlijk actie had moeten ondernemen. Dan kan het gebeuren dat je eerder op zoek naar informatie die aangeeft dat de situatie inderdaad zorgelijk is. Daarbij is het belangrijk dat je niet alleen informatie moet verzamelen over wat er aan de hand is, maar ook wat oplossingsmogelijkheden zijn (kun je zelf wat doen, moeten anderen inspringen?). Daarbij is het mogelijk dat je vooral let op oplossingen die jou bekend zijn of voor jou goed voelen. In al die situaties ontstaan dus blinde vlekken. Het is de taak van professionals om die blinde vlekken te kennen te ondervangen. Dat doen ze door een aantal eisen in te bouwen:
 - Organiseer tegenspraak. Er moet altijd een andere professional zijn die met je meekijkt en de rol heeft om de blinde vlekken op te vullen. In de bestudeerde stukken wordt dat 'het vier-ogen-principe' genoemd³¹. Maar wat we hier bedoelen is scherper: niet alleen extra ogen, maar vooral ook de opdracht aan die ogen om in de informatieverzameling de verschillende kanten zoveel mogelijk in beeld te brengen.
 - Geef voldoende aandacht aan handelingsmogelijkheden van alle betrokkenen. Met andere woorden, doe naast feitenonderzoek (wat is er aan de hand?) vooral ook handelingsgericht onderzoek (wat kunnen we doen?). Schenk daarbij aandacht aan de hele gezinssituatie en de steunmogelijkheden uit de omgeving die voor langere tijd inzetbaar zijn. Zo zoek je naar duurzame oplossingen.
- Het vierde onderwerp gaat over de betrokkenheid van kinderen, jongeren en ouders. Opvallend is dat veel van de bestaande eisen gaan over wat de professional moet doen, maar betrekkelijk weinig over hoe deze daar samen met de kinderen, jongeren en ouders in

moet optrekken. Algemeen zien we dat hoe verder je in de keten gaat kijken, hoe meer dat lijkt te zijn uitgewerkt. Stel daarom eisen als het gaat om

- Het samen met het kind, de jeugdige en de opvoeder uitvoeren van het onderzoek en
- het – zoveel mogelijk op hun voorstel – betrekken van mensen uit de omgeving daarbij, bijvoorbeeld via een (familie)netwerkconferentie.
- Het vijfde onderwerp is dat volgens verschillende meldcodes, de regels voor Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming professionals soms zonder medeweten van kinderen, jongeren en ouders informatie mogen verzamelen. We weten dat er uitzonderingsgevallen zijn waarin zo'n vergaande stap noodzakelijk lijkt, bijvoorbeeld bij (een redelijk vermoeden van) strafbare kindermishandeling.³² Wij konden in de stukken niet altijd goed ontdekken wat dit vereist als het gaat om
 - Wanneer je dat precies mag doen;
 - Hoe de rechtsbescherming van de kinderen, jongeren en ouders om wie het gaat is geregeld;
 - Hoe een toetsing plaatsvindt of het handelen van de professionals in dit soort gevallen juist is, zodat te leren is dit steeds selectiever te doen.³³

Het zou het vertrouwen in het systeem vergroten als dit veel scherper wordt én hoe hier het 'vier-ogen-principe' goed bij is geregeld.

Een plan maken en uitvoeren

Doel:

- Het kind, de jongere en de ouder en betrokken professionals hebben met elkaar duidelijk wat de doelen zijn van hulp of steun, wat die hulp of steun inhoudt, hoe de samenwerking is geregeld, hoe bijgehouden wordt hoe het gaat en wie de regie doet.
- Ze voeren het plan uit en stellen het – waar nodig – bij of vullen het aan met vervolgstappen.
- Ze ronden de hulp of steun af als de resultaten goed genoeg zijn.

Omschrijving:

In veel bestudeerde stukken komen we deze taak tegen, met uiteenlopende woorden: veiligheidsplan, veiligheids- en herstelplan, familiegroepsplan, ondersteuningsplan, gezinsplan.³⁴ Meestal heeft dit te maken met verschillende taken van instanties en de fasen van hulp. Maar uiteindelijk draait het allemaal om één ding: kinderen, jongeren en ouders passende hulp bieden. En wat passend is, kan zich in de loop der tijd ontwikkelen, bijvoorbeeld omdat verzamelde informatie daar aanleiding voor geeft. Dat kan inhouden dat de hulp en steun wisselt van karakter (bijvoorbeeld al dan niet met een stuk gedwongen bescherming van jeugdigen), maar het beste blijft het één plan. Zo voorkomen we bijvoorbeeld dat bescherming van jeugd en gezin zich loszigt van ander vormen van steun en de boel weer versnipperd.

We beschrijven de kerntaak 'Plan maken en uitvoeren' los van 'Onderzoek', terwijl we weten dat onderzoek enerzijds en een plan maken en uitvoeren anderzijds twee kanten van eenzelfde medaille zijn:

- Informatie is nodig om te weten wat passende hulp en steun is;
- Met behulp van onderzoek samen met een gezin de situatie eens goed doorlichten kan voor het gezin heel helpend zijn;
- Hulp en steun hoeven niet te wachten tot alle informatie binnen is en leveren bovendien informatie op over wat passend is.

We scheiden de twee kerntaken vooral vanwege de specifieke eisen die er te stellen zijn aan onderzoek bij zorgen rondom veiligheid of ontwikkeling. De scheiding van taken betekent niet dat ze altijd bij verschillende instanties of functionarissen moeten zijn belegd. Als de situatie erom vraagt moet het mogelijk zijn, maar het hoeft niet.

Er staan in de stukken allerlei aparte taken genoemd die heel goed compact onder de kerntaak van 'Plan maken en uitvoeren' zijn onder te brengen.

- *De doelen van ondersteuning of hulp afspreken;*
- *Afspreken wat die ondersteuning of hulp concreet inhoudt;*
- *Uitvoering* van de ondersteuning, hulp en/of uitvoering maatregel
- *Samenwerken*, ervan uitgaand dat dit geen doel op zich heeft, maar altijd gericht zijn op de doelen van de hulp of steun. Daarom maakt het deel uit van het plan en de uitvoering;
- *Volgen of het goed gaat* ('monitoring' van resultaten) en bepalen of het resultaat goed genoeg is.³⁵ Dit gebeurt altijd in het kader van de afgesproken doelen. Deze deeltaak mag ook onder 'Onderzoek' gezet worden; het belangrijkste is dat het gebeurt.
- *Regie/coördinatie*. Ook hiervoor geldt: dit is altijd gericht op de doelen van de hulp of steun.
- *Overdracht*. De bemoeienis van sommige professionals stopt, andere nemen het over, soms gaat professionele hulp over in ondersteuning door bijvoorbeeld familie of vrijwilligers. Ook hiervan zeggen we: maak er geen apart ding van, maar plaats het in de planning en uitvoering van de hulp en steun. Zo blijft het een samenhangend geheel.

Aandachtspunten voor eisen:

Als algemene eis zouden we hier kunnen stellen: het maakt niet uit of er een maatregel is of niet: een goed plan voor hulp of ondersteuning bestaat altijd uit de onderdelen die hierboven staan. Als de ondersteuning of hulp heel klein is, is de invulling van het plan een paar regels met afspraken. Bij grote en ingewikkelde problemen is het plan wat uitgebreider. Maar het mag nooit meer worden dan wat je als kind, jongere en ouder kunnen overzien en begrijpen.

In de bestudeerde stukken zijn verder veel ideeën te halen voor te stellen eisen bij de deeltaken. We vestigen de speciale aandacht op een paar zaken:

- *De doelen van ondersteuning of hulp afspreken*: maak nooit meer doelen dan de gezinsleden met elkaar uit hun hoofd kunnen opnoemen. Worden het er teveel, dan bestaat het risico dat het overzicht op de hulp en daarmee de regie op hun eigen leven kwijtraken. Bij zorgen rondom veiligheid of ontwikkeling staat altijd één doel in het rijtje: de zorgen zijn afgenomen tot een 'goed genoeg' niveau.
- *Doen wat werkt*: maak gebruik van kennis die er is over wat werkt in de hulp en steun als er zorgen zijn over veiligheid of ontwikkeling. Die kennis zit voor een belangrijk deel verpakt in richtlijnen en methoden waar professionals mee werken. De werkzame elementen die uit deze verschillende methoden naar voren komen, vormen als het ware de basisprincipes van effectief hulpverleners bij de bescherming van jeugd en gezin.³⁶ Maak daar gebruik van, is ons advies. Voor een ander deel ontstaat die kennis in het dagelijkse werk met de gezinnen. Daarin leer je samen wat werkt in de concrete situatie van het gezin. Ook van die kennis maak je gebruik, in de specifieke situatie van het gezin, maar ook als professionals en instanties om te leren en steeds beter te begrijpen wat werkt bij wie en waarom.
- *Volgen of het goed gaat* ('monitoring'): dit is uit te voeren door een professional, maar kan ook een burger zijn die daarvoor gevraagd is.
- *Flexibel koers houden*: een plan maken en uitvoeren moet kinderen, jongeren en ouders helpen om hun situatie te verbeteren. Omdat die situatie – en de inzichten daarover – kunnen veranderen moet er steeds aandacht zijn voor de vraag of de hulp nog passend is. Ander gezegd: het plan en de uitvoering moet aanpasbaar zijn. Dat betekent een aantal dingen:

- Ga uit van een plan dat veranderbaar is als dat nodig en verantwoord is; het niet bedoeld als een keurslijf.
- Het flexibel meebewegen op ontwikkelingen gebeurt wel met een duidelijke koers: vermindering van zorgen over veiligheid of ontwikkeling tot aanvaardbaar niveau. En meer algemeen: verbetering van de situatie van het gezin.
- De koers houdt niet op bij het beëindigen van de bemoeienis van professionele of gedwongen bescherming van jeugd en gezin. Zaak is toe te werken naar duurzame resultaten. Een plan en de uitvoering zijn dus waar nodig ingebed in een doorgaande ondersteuning, voor, tijdens en na die bemoeienis.
- *Regie/coördinatie.* Uitgangspunt is dat een gezin de regie houdt. Lukt dat niet, dan kan een burger of een professional daarbij helpen of dat tijdelijk overnemen.

De rechter om een beslissing vragen

Doel:

Het is duidelijk of het nodig is de rechter te vragen maatregelen te nemen, kijkend naar:

- De ernst van de zorgen om de veiligheid of ontwikkeling van de kinderen of jongeren;
- of de ouders zelf of met hulp en steun van anderen de zorgen willen verminderen;
- of te verwachten is dat die zorgen door de ouders (met eventueel hulp of steun) ook echt en op tijd zullen verminderen.³⁷

Er ligt ook een voorstel voor te nemen maatregelen door de rechter, waarover die rechter dan moet beslissen of deze de meest passende lijken om de zorgen voldoende te verminderen.

Omschrijving:

De professionele hulpverlening moet de rechter vragen knopen door te hakken als er geen overeenstemming is over de ernst van de zorgen en over de vraag wat er nodig is om die zorgen te verminderen. Het is de taak van de professionals om dat goed voor te bereiden. Ook is het goed om daarbij niet alleen te denken aan ingrijpen op het ouderlijk gezag, maar ook te kijken naar mogelijkheden zoals het instellen van financieel bewind bij schulden of een gebiedsverbod voor een mishandelende ouder.

Het onderzoek moet voor deze voorbereiding de benodigde gegevens leveren. Vaak zien we in de stukken dat het onderzoek en de voorbereidende taak elkaar overlappen. Maar wat ons betreft is het goed om de twee taken goed te scheiden, zodat het onderzoek niet in het teken komt te staan van alleen onderbouwing van een maatregel van de rechter, maar de *verschillende* handelingsmogelijkheden goed verkent én een eventuele maatregel in een breder steuntraject helpt plaatsen.

Hier gaat het er vooral om – als er aan een maatregel wordt gedacht - nog eens goed op een rij te zetten³⁸:

- Bij wie en waarom zijn er zorgen? Waarom komen de kinderen, jongeren, de ouders en hun netwerk er niet zelf uit? Wat willen zij en wat kunnen zij zelf? Staan de feiten en meningen in dat licht helder op een rij? Is de informatie actueel?
- Zijn allerlei oplossingen goed verkend? Is er een (familie)netwerkberaad geweest? Als dat niet het geval is, waarom niet?
- Welke bijdrage moet een maatregel van de rechter leveren als het gaat om vermindering van de zorgen? Wat voegt dit toe aan al bestaande hulp of steun?
 - wat zijn de toegevoegde doelen van de maatregel?
 - Welke toegevoegde ondersteuning houdt de maatregel in?

- welke hulp en ondersteuning is er al (wat voor en door wie geboden)?
- welke komt er via de maatregel bij of wordt er anders?
- hoe ziet de samenwerking tussen iedereen er dan straks uit?
- wat er nodig is en gedaan wordt om straks de resultaten te laten beklijven?
- Blijft de samenwerking met de professionals die nu bij het gezin betrokken zijn bestaan of is iemand anders nodig (en wie dan)?
- Hoe en wie volgt na een besluit van de rechter volgt of het goed gaat en wanneer en hoe is te besluiten is of het goed genoeg is?
- Wat er gebeurt als er na het besluit van de rechter meningsverschillen ontstaan over de uitvoering ervan?

Omdat een maatregel van een rechter zeer ingrijpend is, lijkt het goed om de stap naar de rechter voor te bereiden met een onafhankelijke toetsing van alle voorhanden zijnde informatie. Maar weet wel dat de uiteindelijke toetsing van alle informatie door de rechter gebeurt.

Aandachtspunten bij eisen:

Dezelfde eisen die wij onder de aandacht brachten bij onderzoek, zijn ook hier van belang:

- Voorkom blinde vlekken, organiseer daarom tegenspraak en ga gedegen na of alternatieve oplossingen voldoende zijn verkend.
- Maak heel zichtbaar hoe de betrokken kinderen, jongeren en ouders tegen de zaak aankijken.
- Kijk kritisch naar de waarde van informatie die zonder medeweten van kinderen, jongeren en ouders is verzameld. Zorg standaard voor een terugkoppeling aan hen en aan professionals over de vraag of dit een verstandige stap lijkt te zijn geweest. Dat is goed materiaal om van te leren.
- Kijk of een jeugdbeschermingsmaatregel echt de beste oplossing is, of dat een ander soort maatregel (bijvoorbeeld gericht op een ander gezinslid of het gezin als geheel) beter lijkt.

De taak van de rechter

Taak van de rechter is te toetsen of er voldoende grond is voor een maatregel en – zo ja – te beslissen welke maatregel dit is. In maar weinig stukken die wij bestudeerden is deze taak omschreven en uitgewerkt. Omdat wij geen kennis hebben van het juridische deel, gaan we in dit stuk er ook niet verder op in. Twee punten willen we wel onder de aandacht brengen.

Het eerste punt is de focus. Die ligt in onze studie op de rol van de rechter in het beslissen over jeugdbeschermingsmaatregelen. Maar die focus is bij een gezinsgerichte benadering eigenlijk te beperkt. Ook hier moet de vraag zijn of een jeugdbeschermingsmaatregel echt de beste oplossing is, of dat een ander soort maatregel (bijvoorbeeld gericht op een ander gezinslid of het gezin als geheel) beter lijkt. Het kan zijn dat een rechter daar een rol bij moet spelen, maar in een aantal gevallen kan ook een burgemeester bevoegdheden hebben om passende maatregelen te treffen. Het lijkt ons nuttig om in een aparte studie de mogelijkheden – en de vereisten daarbij – eens goed op een rij te zetten.

Het tweede gaat erover dat de rechter de taak heeft om de gevolgde procedures en het voorliggende materiaal te toetsen.³⁹ Dat moet niet alleen bijdragen aan een goed besluit over het al dan niet nemen van een beschermingsmaatregel. Het moet ook aan kinderen, jongeren en ouders rechtsbescherming bieden. Daarbij is het nodig dat rechters kritisch toetsen op de feiten. Vooral vanuit cliënten, maar ook vanuit de praktijk en wetenschap zijn er geluiden dat dit onvoldoende gebeurt. Zij stellen een aanscherping van de toetsende positie van de rechters voor. Te denken

valt bijvoorbeeld aan de mogelijkheid van de rechter om contra-expertise in te schakelen. Relevant is nu de vraag: waar is deze ondersteuning bij de toetsing het beste te beleggen

- Als startonderdeel van de taak van de rechter of
- Als aparte, onafhankelijke deeltaak van het vragen van de rechter om een beslissing te nemen?

Het voordeel van de eerste optie is dat de onafhankelijkheid zichtbaar in de opzet is geregeld.

Het voordeel van de tweede optie is dat de toetsing eerder gebeurt – als onderdeel van de georganiseerde tegenspraak - en daarmee kan voorkomen dat de stap naar de rechter gemaakt wordt.

Onafhankelijke ondersteuning van kinderen, jongeren en ouders

Doel:

Kinderen, jongeren en ouders hebben een sterke stem in de samenwerking met de professionele bescherming van jeugd en gezin.

Omschrijving:

In de stukken staat geregeld dat de instanties de kinderen, jongeren en ouders informatie geven, dat ze hen betrekken bij alles wat er gebeurt, dat er met hen wordt samengewerkt. In hoofdstuk 2 gaven we al aan dat de uitwerking hiervan naar verhouding niet veel aan bod komt (de meeste stukken gaan over wat de professionals doen en beschrijven niet hoe hierin de samenwerking met jongeren en ouders wordt gezocht). Maar als die kinderen, jongeren en ouders betrokken worden, dan zal het voor hen niet gemakkelijk zijn om alles goed te kunnen volgen. Wij vinden het achter ons bureau al ingewikkeld om alles te kunnen snappen. We kunnen ons voorstellen dat dit helemaal geldt als je als gezin problemen hebt en je niet bekend bent met alle termen en procedures. Je kunt gauw het idee krijgen dat je de controle over je leven verliest. Op de websites van diverse organisaties⁴⁰ staat beschreven wat zij doen aan cliëntenparticipatie en wat je als jongere of ouder kunt doen in het geval je het niet eens bent met de gang van zaken. Een eerste stap is altijd het voeren van een gesprek hierover met de betrokken hulpverlener, eventueel samen met zijn of haar leidinggevende. Als dit niet leidt tot een oplossing, dan biedt de organisatie informatie over de klachtenprocedure en het beroep dat cliënten kunnen doen op onafhankelijk vertrouwenspersonen bij Stichting Advies en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ).

Ook in een paar van de stukken staat genoemd dat de kinderen, jongeren en ouders bijstand kunnen krijgen van een onafhankelijk vertrouwenspersoon.⁴¹ De rol van deze vertrouwenspersoon wordt echter in veel andere documenten niet genoemd of uitgewerkt. Dat is jammer, omdat daarmee ook niet scherp is wat deze rol is tegenover allerlei andere taken die wel uitgewerkt zijn en hoe dat in procedures is meegenomen. Wat ons verder opvalt bij de invulling van die rol is dat deze vooral genoemd wordt in combinatie met ontevredenheid en klachten van cliënten over de gang van zaken. Eigenlijk zouden we willen dat de ondersteuning leidt tot juist het voorkomen van ontevredenheid en klachten. Met andere woorden: dat als kinderen, jongeren en ouders dat willen, zij een steun in de rug krijgen bij het omgaan met de instanties. De wmo biedt daarvoor de mogelijkheid gebruik te maken van onafhankelijke cliëntondersteuning.⁴² Dat lijkt in de bescherming van jeugd en gezin een mogelijkheid die te weinig benut wordt.

We hebben in een aanvullende bron (28) gekeken naar de landelijke uitvoering van onafhankelijk vertrouwenswerk door het AKJ. Daaruit blijkt het belang van de onafhankelijkheid van de vertrouwenspersonen. Dit geldt met name voor kinderen, jongeren en ouders in de gedwongen bescherming van jeugdigen.⁴³

Aandachtspunten bij eisen:

Een betere beschrijving wat de rol is van de onafhankelijke ondersteuning van jeugdigen en hun gezin in de professionele bescherming blijkt zonder meer van belang. Die beschrijving moet niet alleen van instanties als het AKJ komen, maar ook van de andere professionele instanties. Alleen dan wordt helder hoe dit een goede plek krijgt.

Daarbij moet het niet alleen gaan om situaties waarin kinderen, jongeren en ouders klachten hebben. Zeker zodra je te maken krijgt met een traject richting professionele of gedwongen bescherming van jeugd en gezin kan een onafhankelijk persoon die je bijstaat in alle procedures nuttig zijn. De hoop is wel dat met een betere samenwerking tussen gezin en professionals de behoefte aan een onafhankelijke ondersteuning minder wordt. Maar de eis van vrijelijke toegang tot onafhankelijke ondersteuning blijft ook dan – ook in een vernieuwde bescherming van jeugd en gezin - onverminderd geldig.

Handelen als spoed geboden is

Doel:

Er is gehandeld

- zodat acuut levensgevaar is afgewend of groot risico op ernstig letsel of ernstig trauma tot aanvaardbaar niveau is teruggebracht en
- zodat ruimte ontstaat voor verandering richting voldoende verminderde zorgen rondom veiligheid en ontwikkeling.⁴⁴

Omschrijving:

Van acute onveiligheid wordt gesproken als een persoon in direct fysiek gevaar is, diens veiligheid de komende uren/dagen niet gegarandeerd is en hij direct bescherming nodig heeft. Het is een vorm van onveiligheid die om direct handelen vraagt. Dit om te voorkomen dat er (meer) fysiek letsel en/of ernstige mentale schade ontstaat.⁴⁵ Dan gaat het erom direct meer veiligheid te organiseren. In de stukken is te lezen dat er dan snelprocedures bestaan. Bijvoorbeeld, de Raad voor de Kinderbescherming is in dit soort situaties meteen te benaderen, zonder tussenkomst van een lokaal team of Veilig Thuis. De Raad kan daarna direct de rechter om een voorlopige ondertoezichtstelling vragen, zodat een tijdelijke gezinsvoogd direct kan handelen. Er zijn nu eenmaal situaties waarin dat nodig is. Ook de nieuwe opzet zal daarin moeten voorzien.

Aandachtspunten bij eisen:

Er zijn de laatste jaren meldcodes en kwaliteitskaders gemaakt die voor dit soort situaties aanwijzingen en kwaliteitseisen geven. Die gaan deels ook over het informeren van ouders, over het voor de zekerheid consulteren van collega's, over het achteraf aan melders vertellen wat er met hun signaal is gedaan. Voor een aantal onderwerpen vragen we hier speciale aandacht:

- Acuu handelen is voor de betreffende kinderen, jongeren en ouders ingrijpend. Zeker als kinderen uit huis worden gehaald, kan dat op zich een traumatische ervaring opleveren. Standaard wordt daarom getoetst of de inschatting van het gevaar en het handelen juist is geweest en beschikbare alternatieven goed zijn meegewogen. Hieruit is lering te trekken voor het handelen bij nieuwe gevallen.
- Ook situaties van acute onveiligheid vragen om een aanpak waarin een gezamenlijk opgesteld plan een rol speelt. Een voorbeeld daarvan is het veiligheidsplan van [Signs of Safety](#), waarin door de betrokkenen bepaald welke oplossingen worden ingezet om een niveau van 'voldoende veilig' te bereiken.⁴⁶

- Kijk niet alleen naar de noodzaak van de inzet van beschermingsmaatregelen als een voorlopige ondertoezichtstelling van kinderen, maar ook naar de mogelijkheid van bijvoorbeeld het opleggen van een tijdelijk huisverbod van een volwassene.

Het delen en bewaren van informatie en beschermen van privacy

Doel:

De betrokken kinderen, jongeren, ouders en professionals beschikken over informatie die inzicht geeft in de aard en ernst van geuite zorgen over de veiligheid en het daarop gebaseerde handelen. De gegevens zijn beschikbaar voor personen die ze nodig hebben voor de vermindering van de zorgen en die volgens de wet- en regelgeving het recht hebben om over deze gegevens te beschikken.

Omschrijving:

In verschillende stukken is er veel aandacht voor welke gegevens moeten worden vastgelegd in dossiers, in welke situaties gegevens mogen worden gedeeld, wat de bewaartermijn is en hoe het inzagerecht geregeld is.⁴⁷ Het lijkt ons goed om het als kerntaak te benoemen dat deze gegevens omwille van goede hulp en steun gedeeld en bewaard mogen worden, terwijl tegelijk de privacy van de betrokken kinderen, jongeren en ouders moet worden gewaarborgd. Dat zorgt voor een gezond spanningsveld dat het onvermijdelijk maakt om met het delen en bewaren van gegevens niet los te zien van het respecteren van privacy.

Aandachtspunten bij eisen:

De wet- en regelgeving en de bestudeerde documenten voorzien in een groot aantal te stellen eisen aan het delen en bewaren van gegevens en het respecteren van de privacy. In de ideale situatie is de jeugdige en de ouder de eigenaar van de gegevens en bepalend bij wat er wel en niet gedeeld wordt. Daar staat tegenover dat het ook de verantwoordelijkheid van professionals is om informatie waarop zij hun handelen baseren goed te documenteren. En soms moeten zijn omwille van de veiligheid van jeugdigen gegevens met andere professionals delen. Voor kinderen, jongeren en ouders kan het belastend zijn als daarbij informatie wordt vastgelegd en gedeeld die achterhaald of onjuist is. De discussie daarover maakt duidelijk dat het de vraag is of er aanvullende eisen moeten komen over het recht op correctie van gegevens en sancties op het gebruik van foutieve informatie.⁴⁸ Hoe dan ook lijkt het van belang dat van vastgelegde informatie altijd helder is:

- van welke datum en bron de informatie is;
- wie wat als feit heeft beschouwd en wat als mening;
- of er toetsingen op de informatie zijn uitgevoerd en – zo ja – welke en door wie dat is gebeurd;
- welke foutcorrecties zijn toegepast en waarom.

Bijlagen

Kerntaken en relatie met bestaande taken, functies, diensten

(Bronnummers tussen haakjes)

Informele steun

- GI Visiedocument (11)
- LT Associatie wijkteams - Wijkgericht samenwerken HG-KM (19): veiligheidsgerichte netwerkhelp

Preventie

- GI Visiedocument (11)
- JGZ actieplan preventie KM (15): primaire preventie
- Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): preventie als taak gemeente
- Effectieve jeugdbescherming: een terugblik (25): preventie

Toegang en eerste contact of aannemen van een melding;

- **Toegang / punt voor vragen, informatie, advies, ondersteuning / meldpunt**
 - LT basisfuncties (05): toegang (voor alle inwoners een passende plek om hun vraag te stellen)
 - RvdK-Kwaliteitskader (09): Toegang en bereikbaarheid (voor ketenpartners)
 - VT-Kwaliteitskader (06): Meldpunt
 - VT-Handelingsprotocol (12): melding
 - JGZ actieplan preventie KM (15): ondersteunen
 - Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): advies aan rechter (bij omgangszaken)
 - Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht (14): afwegingskader voor professionals in onderwijs en leerplicht om wel of niet melden
 - KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (16): advies vragen aan VT, collega of deskundige
 - Praatplaat OZJ (20) LT:
 - jij of iemand maakt zich zorgen en vraagt hulp LT
 - we vragen ook andere hulp als dat nodig is
 - Kinderopvang Protocol Kindermishandeling (13): Collegiale consultatie en bij twijfel Veilig Thuis en/of letseldeskundige
 - KNOV Meldcode Kindermishandeling (21):
 - advies vragen bij collega of bij Veilig Thuis.
 - Na weging van alles bepalen vervolgstap: hulp bieden of melden
 - AKJ (28): laagdrempelige en vertrouwelijke toegang tot cliëntondersteuners
- **Eerste contact, signaleren en beslissen over vervolgstap**
 - LT basisfuncties (05): melden, tijdig signaleren van de vraag, bespreekbaar maken
 - LT Veiligheid (02): Signalering en bespreekbaar maken
 - VT-Handelingsprotocol (12): Eerste contact en besluit advies of melding
 - VT-Handelingsprotocol (12): ambtshalve melding
 - GI Visiedocument (11)
 - JGZ actieplan preventie KM (15): signaleren
 - LT Associatie wijkteams - Wijkgericht samenwerken HG-KM (19): signaleren en bespreekbaar maken
 - Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht (14): afwegingskader voor professionals in onderwijs en leerplicht om wel of niet melden
 - Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): signalering en bespreekbaar maken door JGZ, huisarts, LT, kinderarts,
 - KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (16):
 - gesprek met betrokkenen (bespreekbaar maken)
 - beslissen over melden
 - Anoniem melden bij VT
 - Associatie Wijkteams (19): signaleren en bespreekbaar maken
 - Praatplaat OZJ (20) LT: we vragen ook andere hulp als dat nodig is
 - Kinderopvang Protocol Kindermishandeling (13):
 - signalen worden gezien,
 - met ouders in gesprek gaan

- Beslissen aan de hand van afwegingskader
- Meldplicht bij een vermoeden van een geweld- of zedendelict door een medewerker
- Signaleren en bespreekbaar maken bij een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag kinderen onderling
- KNOV Meldcode Kindermishandeling (21): signalen in kaart brengen, o.a. via uitgebreide anamnese en documenteren, bespreken met cliënt, alles wegen, bepalen vervolgstap: hulp bieden of melden
- Inspectie (29): Signaleren

(zie ook 'Volgen of het goed gaat')

- **Aannemen melding van huiselijk geweld of kindermishandeling**
 - VT-Handelingsprotocol (12): aannemen melding
 - VT-Handelingsprotocol (12): ambtshalve melding

Geven van professionele informatie, advies en ondersteuning;

- VT-Handelingsprotocol (12): advies aan en ondersteuning van directbetrokkenen, omstanders en professionals
- RvdK-Kwaliteitskader (09): Advies (aan ketenpartners)
- VT-Handelingsprotocol (12): advies en ondersteuning (aan omstanders, professionals, direct betrokkenen)
- GI-Visie (11): ondersteunen als onderdeel van het preventieve veld en in niet-vrijwillig kader.
- LT Associatie wijkteams - Wijkgericht samenwerken HG-KM (19):
- Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): Adviestaak aan rechter bij omgangszaken
- Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): advies aan hulpverleners door huisarts, door forensisch arts, door VT
- RvdK protocol beschermingstaken (08):
 - advies aan rechter (indien door de Gecertificeerde Instelling om een verlening van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing wordt gevraagd na een uithuisplaatsing van twee jaar in het kader van een ondertoezichtstelling.)
 - advies, informatie en consult aan derden, o.a. over het al dan niet indienen van een Verzoek Tot Onderzoek (VTO)
- Praatplaat OZJ (20) RvdK: We geven een advies over wat nodig is om jou te beschermen
- AKJ (28): individueel (eenmalig) contact ter beantwoording van een vraag over rechtspositie, klachtroutes en jeugdhulp in het algemeen

Onderzoek.

- **Eerste onderzoek**
 - LT basisfuncties (05): triage
 - V&A (03): triage
 - VT-Handelingsprotocol (12): veiligheidsbeoordeling (voorheen: triage) Veilig Thuis kan, indien zij dat voor een betere beoordeling van de melding relevant acht, de gegevens uit de melding aanvullen ('informatie verzamelen')
 - Inspectie Normenkader VT (07): onderzoek / triage
 - RvdK-Kwaliteitskader (09): Triage
 - Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht (14):
 - op een rij zetten van signalen
 - Kindcheck: Er moet onderzocht worden in dat geval in een gesprek met ouders/verzorgers of er (nog meer) kinderen bij ouders/verzorgers wonen en wie er voor hen zorgen.
 - Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): onderzoek door huisarts
 - Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): triage door huisarts, forensisch arts, door VT, triage door VT,
 - KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (16):
 - onderzoek als stap 1 (incl kindcheck en manterzorgverlenerscheck)
 - informeren van VT als onderdeel onderzoek VT
 - RvdK protocol beschermingstaken (08): triage tbv een advies aan derden over het al dan niet indienen van een Verzoek Tot Onderzoek (VTO)
 - Praatplaat OZJ (20) VT: We praten met jou en je ouders en vragen ook anderen hoe het gaat
 - Kinderopvang Protocol Kindermishandeling (13): brengt signalen die een vermoeden van HG en KM bevestigen of juist ontkrachten in kaart
 - KNOV Meldcode Kindermishandeling (21): signalen in kaart brengen, o.a. via uitgebreide anamnese en documenteren
 - Handreiking samenwerking bij KM (27): onderzoek (afstemming met anderen die onderzoek doen)
 - Inspectie (29): Triageren
- Eventueel vervolgonderzoek

- LT basisfuncties (05): vraagverheldering (begrijpen van de vraag – diagnose en bepalen wat nodig is)
- V&A (03): risico-taxatie
- VT-Handelingsprotocol (12): onderzoek
- Inspectie Normenkader VT (07): onderzoek
- RvdK-Kwaliteitskader (09): onderzoek
- GI-Visie (11): We maken gezamenlijk een analyse over de redenen die de onveiligheid in stand houden, onderzoeken wat er nodig is.
- Bosch ea Wettelijke kaders JB (04):
 - plicht waarheid weer te geven in onderzoekstaak RvdK bij gezagszaken. RvdK hanteert generiek onderzoeksmodel.
 - De beoordeling van de feitelijkheid en de mate van ernst van de ontwikkelingsbedreiging. GI's hebben een richtlijn feitenonderzoek
 - Verzameling info: De rol van de RvdK bij gezags- en omgangszaken is anders dan bij beschermingsonderzoeken. Bij gezags- en omgangszaken adviseert de RvdK de rechtbank. Bij bescherming is de RvdK verzoekende partij.
- Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17):
 - onderzoek door VT / informeren VT
 - onderzoek door RvdK, politie of justitie: informeren RvdK, politie of justitie
- RvdK protocol beschermingstaken (08): onderzoek
- Praatplaat OZJ (20) RvdK: We praten met jou (jij bepaalt wat je ons vertelt), je ouders en anderen.
- Inspectie (29): Nader onderzoek Veilig Thuis, Onderzoek Raad vd Kinderbescherming, onderzoek gecertificeerde instelling

De rechter vragen / onafhankelijke, deskundige toets

- **Onafhankelijke, kritische, deskundige toets**
 - Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): discussie over de taak van een onderzoeksrechter als onafhankelijke functionaris met taak te toetsen op onzorgvuldigheden (bij gezagszaken)
 - RvdK protocol beschermingstaken (08): onafhankelijke toetsing stappen en informatie GI (besluiten van de Gecertificeerde Instelling tot niet-verlenging van een ondertoezichtstelling of tot de (tussentijdse) beëindiging van een uithuisplaatsing.)
- **De rechter vragen**
 - RvdK-Kwaliteitskader (09): onderzoek en besluitvorming (*rekesterende taak*)
 - VT-Handelingsprotocol (12): verzoek aan de rechter / vraag aan de rechter
 - Bosch ea Wettelijke kaders JB (04):
 - plicht waarheid weer te geven in verzoek aan rechter (bij gezagszaken)
 - adequaat feitenonderzoek / waarheidsvinding (artikel 3.3 Jeugdwet)
 - De rol van de RvdK bij gezags- en omgangszaken is anders dan bij beschermingsonderzoeken. Bij gezags- en omgangszaken adviseert de RvdK de rechtbank. Bij bescherming is de RvdK verzoekende partij.
 - RvdK protocol beschermingstaken (08): verzoek aan rechter door RvdK of door burgemeester
 - Praatplaat OZJ (20) RvdK: We vragen de kinderrechter om verplichte hulp.
 - Inspectie (29): de raad vraagt de rechter

Onafhankelijke ondersteuning kind, jongere, ouder

- Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): discussie over de taak van een onderzoeksrechter als onafhankelijke functionaris met taak te toetsen op onzorgvuldigheden (bij gezagszaken)
- Praatplaat OZJ (20) AKJ Vertrouwenspersoon: Wat doet de AKJ Vertrouwenspersoon
- AKJ (28): (klacht)ondersteuning van cliënten in de jeugdhulp

Rechtspraak zelf is uiteraard taak van de rechter; / onafhankelijke, deskundige toets

- Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): taak rechter bij OTS
- Praatplaat OZJ (20) Kinderrechter: De rechter beslist dat er een kinderbeschermingsmaatregel nodig is of niet

Een plan maken en uitvoeren.

- **Een plan maken voor de uitvoering van de ondersteuning, hulp en/of uitvoering maatregel**
 - LT basisfuncties (05): plan maken
 - LT basisfuncties (05): veiligheidsplan maken
 - LT Werken aan veiligheid (02): veiligheids-, hulpverlenings- en herstelplan
 - V&A (03): Veiligheidsplan;
 - V&A (03): systeemgericht hulpverleningsplan (als onderdeel risico-gestuurde zorg)
 - V&A (03): Herstelplan voor trauma-geïnformeerde en herstelgerichte zorg
 - V&A (03): Toekomstplan (voor het werken aan het leren omgaan met terugval)

- VT-Handelingsprotocol (12): Voorwaarden en vervolg (Veilig Thuis maakt ... veiligheidsafspraken of een veiligheidsplan in het geval dit voor herstel van de directe veiligheid noodzakelijk is en er nog geen overdrachtspartij betrokken is.)
- Bosch – GI (04): familiegroepsplan
- VT-Handelingsprotocol (12): Hulpplan
- LESA - VT (17): veiligheids- en herstelplan
- GI-visie (11): Het gezinsplan wordt samen met de ouders op basis van de aanwijzingen van de rechter en wat al bekend is (door eerdere hulpverlening) gemaakt.
- Inspectie Normenkader VT (07): Plan opstellen
- LT basisfuncties (05): ondersteuningsplan
- Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht (14): eigen hulpverlening organiseren (door aandachtfunctionaris of leerplichtambtenaar)
- Praatplaat OZJ (20) LT: samen maken we een plan
- Praatplaat OZJ (20) VT: we proberen om het met afspraken en hulp van anderen weer veilig thuis te maken
- Praatplaat OZJ (20) GI: Samen praten en een plan maken
- ***Uitvoering van de ondersteuning, hulp en/of uitvoering maatregel***
 - LT basisfuncties (05): steun bieden
 - LT Werken aan veiligheid (02): Bieden van hulp
 - V&A (03): risico-taxatie (als onderdeel risico-gestuurde zorg)
 - V&A (03): systeemgericht hulpverleningsplan (als onderdeel risico-gestuurde zorg)
 - V&A (03): trauma-geïnformeerde en herstelgerichte zorg
 - VT-Handelingsprotocol (12): Voorwaarden en vervolg (directe veiligheid organiseren voor alle directbetrokkenen; en inzetten van vervolghulp gericht op stabiele veiligheid en herstel van door de directbetrokkenen opgelopen schade).
 - Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): uitvoering hulp, maatregel (bij gezagszaken). Ook taak gemeente
 - Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht (14): eigen hulpverlening organiseren (door aandachtfunctionaris of leerplichtambtenaar)
 - Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): hulp of steun door JGZ, behandeling of zorgverlening door huisarts, hulpverlening door LT, door kinderarts (letsel)
 - Associatie Wijkteams (19): Hulp – kenmerken van een veiligheidsgerichte netwerkhelp
 - Praatplaat OZJ (20) GI: We voeren samen het plan uit, thuis of niet bij jou thuis
 - KNOV Meldcode Kindermishandeling (21): Noodzakelijke hulp organiseren, bijvoorbeeld samen met de huisarts of ConsultatieBureau of met andere beroepsbeoefenaren die bij het gezin betrokken zijn; Effecten volgen van deze hulp en afspraken daarover maken
 - Inspectie (29): hulp wijkteam, hulp gecertificeerde instelling / jeugdhulp
- ***Regie***
 - LT basisfuncties (05): regie (wie controle houdt, wie aanspreekpunt is en wie zorgt voor evaluatie)
 - LT Werken aan veiligheid (02): casusregie
 - VT-Handelingsprotocol (12): regie (onderdeel advies en ondersteuning)
 - GI-Visie (11): ***Regie (onderdeel van ketensamenwerking)***- Op het moment dat wij als Jeugdbeschermers betrokken zijn hebben wij de regie over wat van belang is voor de veiligheid van het kind en/of kinderen in het gezin en vragen wij alle betrokkenen advies
 - Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): coordinatie door JGZ, huisarts (regie bij zorg), VT (regie bij een melding)
 - Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): coordiantie door kinderarts
- ***Volgen of het goed gaat (monitoring)***
 - LT basisfuncties (05): bijhouden hoe het gaat
 - LT basisfuncties (05): vinger aan de pols
 - LT Werken aan veiligheid (02): Zicht op veiligheid
 - V&A (03): Monitoring uitvoering veiligheidsplan; monitoring veiligheid
 - VT-Handelingsprotocol (12): Zicht op veiligheid
 - VT-Handelingsprotocol (12): doorlopende veiligheidsinschatting
 - VT-Handelingsprotocol (12): monitoren
 - Inspectie Normenkader VT (07): monitoren
 - JGZ actieplan preventie KM (15): monitoren
 - Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): De beoordeling van de feitelijkheid en de mate van ernst van de ontwikkelingsbedreiging.
 - Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): monitoring door VT
 - Praatplaat OZJ (20) GI: Werkt het plan of is er iets anders nodig? Zodat het goed blijft gaan

- KNOV Meldcode Kindermishandeling (21): Noodzakelijke hulp organiseren, bijvoorbeeld samen met de huisarts of ConsultatieBureau of met andere beroepsbeoefenaren die bij het gezin betrokken zijn; Effecten volgen van deze hulp en afspraken daarover maken
- Inspectie (29): monitoring
Is eigenlijk ook signaleren

- **Informatie-uitwisseling en overdracht**

- LT Werken aan veiligheid (02): Toeleiden naar hulp
- V&A (03): informatie-uitwisseling
- VT-Handelingsprotocol (12): overdracht
- VT-kwaliteitskader (06): informeren, overdracht, afsluiten bemoeienis
- Inspectie Normenkader VT (07): inzetten vervolgtraject
- RvdK-Kwaliteitskader (09): samenwerking
- Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): overdracht door kinderarts
- Praatplaat OZJ (20) VT: Als de afspraken niet worden nagekomen
- Handreiking samenwerking bij KM (27): informatie delen door de politie

- **Samenwerking**

- RvdK-Kwaliteitskader (09): samenwerking
- GI-Certificeringskader (10): ketensamenwerking
- GI-Certificeringskader (10): *samenwerking op casusniveau*
- GI-visie (11): We werken samen met een grote diversiteit van informele en formele partners.
- Inspectie Normenkader VT (07): samenwerking
- JGZ actieplan preventie KM (15): samenwerking
- LT Associatie wijkteams - Wijkgericht samenwerken HG-KM (19): *veiligheidsgerichte netwerkhelp*
- Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): samenwerking door JGZ
- KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (16): overleg met betrokken hulpverleners
- Associatie Wijkteams (19): Hulp – kenmerken van een veiligheidsgerichte netwerkhelp
- BGZJ (26): Samenwerking volwassenen zorg en steun, wijkteams en GI's versterken
- Praatplaat OZJ (20) LT: we vragen ook andere hulp als dat nodig is
- KNOV Meldcode Kindermishandeling (21): Noodzakelijke hulp organiseren, bijvoorbeeld samen met de huisarts of ConsultatieBureau of met andere beroepsbeoefenaren die bij het gezin betrokken zijn; Effecten volgen van deze hulp en afspraken daarover maken
- Handreiking samenwerking bij KM (27): samenwerking politie, Veilig Thuis e.a.

Als spoed geboden is: uitvoeren spoedprocedures (eventueel op onderdelen);

- LT Veiligheid (02): de werker kan sociale steunstructuur gezin betrekken en steunen in het zorgen voor acute veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van onveiligheid
- V&A (03): triage
 - bij een melding beoordelen welke spoed nodig is om geweld te stoppen
 - in de frontoffice een zorgproces in gang zetten dat bij acuut gevaar en bij structureel onveilige casussen de regie belegt
 - De casusregisseur meldt ernstige zorgen (terug) aan Veilig Thuis en/of de justitiële keten die maatregelen kan inzetten om vanuit een drang-of dwangkader (civiel-, of strafrechtelijk) bij te dragen aan veiligheid en aan het voorkomen van herhaling.
 - Zorgen voor directe veiligheid betekent dat er tijdelijk een noodverband om het huishouden wordt aangelegd. Dat noodverband heeft twee doelen: (1) er komt directe controle op het geweld (dit wordt gestopt) en (2) er worden maatregelen getroffen om de slachtoffers te beschermen.
 - In de toekomst zal bij ernstig en acuut geweld de casus direct opgepakt worden door de Multidisciplinaire Aanpak acuut onveilig. Dit is de beoogde regionale *MDA++ acuut* waarbij de multidisciplinaire aanpak multisectoraal versterkt is door een structurele koppeling van de justitiële keten (strafrechtelijk en civielrechtelijk) met de medische keten en de zorgketen.
- Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): Behandeling van een spoed- of crisismaatregel of UHP. De onderzoeksrechter kan beter binnen een termijn van drie dagen optreden
- Inspectie Normenkader VT (07): samenwerking - - *Kan MDA++ inzetten bij acuut, ernstig en langdurig geweld*
- GI Visie (11): *Acute onveiligheid*: onveiligheid die direct om handelen vraagt. We maken veiligheidsafspraken voor de korte termijn (herstel van acute onveiligheid), zodat er ondertussen aan de stabiele veiligheid gewerkt kan worden.
- RvdK protocol beschermingstaken (08): Bij uitzondering – m.n in geval van acute en ernstige crisissituaties – treedt de RvdK op naar aanleiding van een melding van een burger of organisatie. Ook bij ernstig gevaar nog ongeboren.
 - protocol voor onderzoek
 - VOTS,
 - gezagsbeëindiging

- RvdK-Kwaliteitskader (09): Toegang en bereikbaarheid (voor spoed 24/7)
- LT Associatie wijkteams - Wijkgericht samenwerken HG-KM (19): acuut handelen
- VT-Handelingsprotocol (12):
 - In uitzonderingssituaties kan Veilig Thuis besluiten handelend op te treden zonder toestemming van de directbetrokkene. In dat geval besluit Veilig Thuis tot een ambtshalve melding.
 - Voorwaarden en vervolg. Veilig Thuis kiest voor het inzetten van deze dienst in het geval dat o.a. er aanwijzingen zijn voor acute en/of structurele onveiligheid en/of multi problematische leefsituatie;
- Kinderopvang Protocol Kindermishandeling (13): Bij acute zorg direct contact met aandachtsfunctionaris eergereleerd geweld bij de politie of andere in uw eigen meldcode vermelde deskundige.
- Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht (14): Hoe te handelen bij Acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure
- KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (16):
 - Ernstige acuut en/of structureel onveilige situaties worden gemeld bij VT.
 - De RvdK kan in zeer spoedeisende gevallen ook rechtstreeks door de arts benaderd worden.
 - Dreigt dusdanig acuut gevaar voor de veiligheid of het leven van een kind of een volwassene, dan kan de arts – naast een melding aan VT – ook onmiddellijk contact opnemen met de politie.
- Associatie Wijkteams (19): spoed / acuut handelen: Dat je soms acuut moet handelen als hulpverlener, betekent niet dat je het aangaan van die relatie achterwege kunt laten.
- KNOV Meldcode Kindermishandeling (21):
 - In noodsituaties – minderjarigen – contact zoeken met RvdK of met crisisdienst van BJ.
 - Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld contact opnemen met VT en eventueel een melding doen.
 - Voor het wegen van acute of structurele onveiligheid is het Afwegingskader handig.
- Handreiking samenwerking bij KM (27): blijvend nodig om af te stemmen welke acties ondernomen moeten worden in het kader van de veiligheid (bij acute onveiligheid – Nji) en of en zo ja hoe deze mogelijk botsen met acties die moeten worden uitgevoerd in het kader van het feitenonderzoek.

Het bewaren van informatie en beschermen van privacy ('Dossievorming').

- RvdK protocol beschermingstaken (08): onderzoek naar eerdere dossiers
- RvdK-Kwaliteitskader (09): legt een dossier aan van ieder kind naar wie een onderzoek wordt ingesteld. Per dossier registreren we de contacten, de binnengekomen en uitgaande stukken, de overwegingen en besluiten in ons systeem. Plus specs inzage en bewaartermijnen dossier
- VT-Handelingsprotocol (12): Regels mbt omgang persoonsgegevens, privacy, gegevensoverdracht. Vuistregels zorgvuldige dossievorming. Bepalingen inzagerecht, hoor en wederhoor. Bewaartermijnen.
- Bosch ea Wettelijke kaders JB (04): plicht waarheid weer te geven in dossier
- KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (16): zorgvuldig dossier en inzage/vernietigingsrecht
- Kinderopvang Protocol Kindermishandeling (13):
 - KOV moeten alles goed registreren (schriftelijk)
 - Bepalingen beroepsgeheim en meldplicht
 - Wettelijke bepalingen Verwijsindex
 - Documenteren informatie bij een vermoeden van een geweld- of zedendelict door een medewerker
 - Documenteren informatie bij een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag kinderen onderling
- Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht (14): zaken vast te leggen in dossier (geen specs inzage, bewaartermijnen)
- JGZ actieplan preventie KM (15): zaken vast te leggen in dossier (geen specs inzage, bewaartermijnen)
- KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (16): zaken vast te leggen in dossier met specs inzage
- Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak - LESA Kindermishandeling (17): zaken vast te leggen in dossier (geen specs inzage, bewaartermijnen)
- KNOV Meldcode Kindermishandeling (21): signalen in kaart brengen, o.a. via uitgebreide anamnese en documenteren, ook gesprekken, consultaties, afspraken, acties etc.
- Lam (23): recht op zorgvuldige gegevensverzameling en bewaring, inzagerechten, recht op vernietiging.

Lijst van geanalyseerde documenten

Bron nr*	Referentie	Bron (gedownload juli-augustus 2020)	Ketendeel
01	Lam, E. (2019) Overzicht wet- en regelgeving Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en Gecertificeerde instelling t.b.v. de pilots Effectievere Jeugdbescherming, versie 1.0 oktober 2019. Den Haag: Zorg voor de Jeugd.	Verkregen via Kwartiermaker	Algemeen
02	VNG (2019). <i>Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten</i> . Den Haag: VNG	https://vng.nl/sites/default/files/2019-11/20191121_definitief_kwaliteitskader_werken_aan_veiligheid_voor_lokale_wijk_teams_en_gemeenten.pdf	Lokale team
03	Vogtländer, L. & Arum, S. van (2016). <i>Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. Een duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik en de centrale rol hierbij van het triage-instrument Veilig Thuis</i> . Utrecht: GGD GHOR Nederland. (pag. 6) .	https://vng.nl/files/vng/201605_visiedocument_gefaseerde_ketensamenwerkingvogtlander_van_arum_0.pdf	Algemeen
04	Van den Bosch, H. e.a. (2020). <i>De wettelijke kaders van de jeugdbescherming. Inventariserende studie naar de heersende opvattingen over aanscherping van de rechtsgronden voor kinderschermingsmaatregelen</i> . Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.	https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/Nji-Publicaties/De-wettelijke-kaders-van-de-jeugdbescherming	Algemeen
05	Ogink, A. & Gijzel, H. (2019). <i>Basisfuncties voor lokale teams in kaart. De route en componenten onder de loep</i> . Amsterdam: KPMG.	https://voordejeugd.nl/nieuws/basisfuncties-voor-lokale-teams-kaart/	Lokale team
06	Landelijk Netwerk Veilig Thuis (2016). <i>Kwaliteitskader Veilig Thuis. Zicht op veiligheid</i> . Utrecht: Landelijk Netwerk Veilig Thuis.	https://www.ggdghorkennis-net.nl/nieuws/6359-kwaliteitskader-veilig-thuis-zicht-op-veiligheid	VT
07	Inspectie Jeugdzorg (2016). <i>Toetsingskader Stap 2. Voor toezicht naar Veilig Thuis</i> . Utrecht: Inspectie Jeugdzorg.	https://www.igi.nl/documenten/toetsingskaders/2016/07/13/toetsingskader-stap-2-voor-toezicht-naar-veilig-thuis	VT
08	Raad voor de Kinderbescherming (2016). Protocol beschermingszaken. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.	https://www.kinderbescherming.nl/documenten/publicaties/2016/11/03/protocol-beschermingstaken	RvdK
09	Raad voor de Kinderbescherming (2020). <i>Het Kwaliteitskader van de Raad voor de Kinderbescherming</i> . Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.	https://www.kinderbescherming.nl/documenten/publicaties/2020/04/01/kwaliteitskader-van-de-raad-voor-de-kinderbescherming-2020	RvdK
10	Ministerie van Veiligheid en Justitie (2016). <i>Certificatieschema voor toetsing van het kwaliteitsmanagementsysteem van uitvoerende organisaties voor Jeugdbescherming en Jeugdreclassering versie 2.0. Waarin opgenomen het normenkader ten behoeve van certificering van uitvoerende organisaties voor Jeugdbescherming en Jeugdreclassering</i> . Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.	https://hetccv.nl/keurmerken/expert/jeugdbescherming-en-reclassering/	GI

Bron nr*	Referentie	Bron (gedownload juli-augustus 2020)	Ketendeel
11	Jeugdzorg Nederland (2019). <i>Zonder twijfel voor het kind</i> . Utrecht: Jeugdzorg Nederland.	https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2019/11/Zondertwijfelvoorhet-kind.pdf	GI
12	Baeten, P. (2019). Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019. ZP: Landelijk Netwerk Veilig Thuis	https://veiligthuis.nl/wp-content/uploads/2018/12/Veiligthuis-interactief-protocol_v3.pdf	VT
13	Plaisier, S. (2018). Protocol 'kinder mishandeling en grensoverschrijdend gedrag' voor de kinderopvang. Utrecht: BOINK	https://www.kinderopvang.nl/nieuws/nieuwsbericht?newsitemid=4001497088	Kinderopvang
14	PO-Raad e.a. (2018) Afwegingskader meldcode Onderwijs en Leerplicht.	https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/07/01/toolkit-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling	Onderwijs
15	NCJ e.a. (2017) Actieplan preventie Kindermishandeling Jeugdgezondheidszorg.	https://www.ncj.nl/themadossiers/aanpak-kindermishandeling/actieplan/	JGZ
16	Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (2018). KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Utrecht: KNMG.	https://www.knmg.nl/pdf/kindermishandeling/	Gezondheidszorg
17	Landelijke Vereniging Huisartsen e.a. (2016) Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraak (LESA) Kindermishandeling. Utrecht: LVH. (voor actualisatie zie bron 16)	https://www.lhv.nl/service/lesa-kindermishandeling	Eerstelijns gezondheidszorg
18	Vereniging Nederlandse Gemeenten (2020). Voorstel gezamenlijke Norm voor Opdrachtgeverschap. Utrecht: VNG	https://vng.nl/nieuws/norm-voor-opdrachtgeverschap-uitslag-ledenraadpleging	Gemeenten
19	Associatie Wijkteams (2020) Wijkgericht samenwerken bij huiselijk geweld en kindermishandeling. ZP: Associatie Wijkteams	https://associatiewijkteams.nl/new/wp-content/uploads/2020/07/Wijkgericht-samenwerken-bij-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.pdf	LT
20	OZJ (2020). Praatplaten Wie je tegenkomt als het thuis niet goed gaat. Utrecht: Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd.	https://voordejeugd.nl/projecten/praatplaat-wie-je-tegenkomt-als-het-thuis-niet-goed-gaat/	Algemeen
21	Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld, stappenplan voor verloskundigen. 2019 Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen, juli 2019. Utrecht: Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV)	https://www.knov.nl/serve/file/knov.nl/knov_downloads/3149/file/Meldcode_KNOV_2019_herzien_def.pdf	Verloskundigen
22	Kamerbrief+naar+een+betere+organisatie+van+jeugdhulp,+jeugdbescherming+en+jeugdreclassering.	https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/11/07/kamerbrief-naar-een-betere-organisatie-van-jeugdhulp-jeugdbescherming-en-jeugdreclassering	Algemeen
23	Lam (2020) overzicht rechtsbescherming ouders en jeugdigen LT, VT, RvdK, GI. Den Haag: Zorg voor de Jeugd.	Verkregen via Kwartiermaker	Algemeen
24	Lam, E. (2020). Juridische vraagstukken binnen de pilots jeugdbeschermingsketen (versie juni 2020). Den Haag: Zorg voor de Jeugd.	Verkregen via Kwartiermaker	Algemeen

Bron nr*	Referentie	Bron (gedownload juli-augustus 2020)	Ketendeel
25	Lam, E. (2020). Pilots Effectievere Jeugdbescherming: Terugblik. Den Haag: Ministerie van JenV. Den Haag: Zorg voor de Jeugd.	Verkregen via Kwartiermaker	Algemeen
26	BGZJ (2020). <i>9-puntenplan Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ). Bij voorstellen voor een 'betere organisatie van jeugdhulp & jeugdbescherming'</i> . Utrecht: BGZJ.	https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2020/02/9-puntenplan-BGZJ-stelsel Discussie.pdf	Algemeen
27	Handreiking Samenwerken bij strafbare kindermishandeling, d.d. 1-11-2017	https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/11/09/handreiking-samenwerken-bij-strafbare-kindermishandeling	VT/RvdK/Politie
28	AKJ (2020) Toegankelijk vertrouwenswerk. AKJ Jaarverslag 2019	https://www.akj.nl/jaarverslag-2019/?d=	Vertrouwenpersoon
29	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2019). <i>Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Toezicht bij de jeugdbescherming en jeugdreclassering. Signalement Jeugdbeschermingsketen in gevaar</i> . Den Haag: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd.	https://www.igj.nl/publicaties/publicaties/2019/11/08/signalement-jeugdbeschermingsketen-in-gevaar	Algemeen

*Nummering van de geanalyseerde stukken geeft geen rangorde in het belang van de stukken aan

Noten

¹ Brief aan de Tweede Kamer (d.d. 20 maart 2020). *Perspectief voor de jeugd*. Kenmerk: 1663105-203241-J. In de brief wordt een aantal belangrijke tekortkomingen aangegeven:

- *De achterliggende problematiek binnen het gezin krijgt te weinig aandacht.* Gezinnen waar veiligheidsproblematiek een rol speelt, hebben vaak te maken met multi-problematiek, zoals psychiatrische problemen, verslaving, schulden, complexe scheidingen en problemen met huisvesting. Op lokaal niveau worden niet alle mogelijkheden benut om deze achterliggende problematiek die veelal op ouder- en gezinsniveau ligt in samenhang op te lossen.
- *Er zijn veel organisaties die werken met een gezin die niet altijd op elkaar aansluiten en aparte schakels vormen.* Voor gezinnen én professionals is het vaak niet helder in welk wettelijk kader intensief vrijwillig of gedwongen hulp wordt geboden. Er zijn veel organisaties in de jeugdbeschermingsketen (o.a. lokale teams, VT, GI, RvdK, politie, OM en rechtspraak) die een rol hebben in het creëren van veiligheid in gezinnen. Al deze organisaties werken vanuit een eigen visie aan hun (wettelijke) taak en opdracht. Partijen begrijpen elkaar niet altijd goed, er is overlap in werkzaamheden en er wordt door verschillende organisaties regie gevoerd op (gedwongen) maatregelen gericht op verschillende gezinsleden, die niet noodzakelijkerwijs op elkaar worden afgestemd.
- *Gezinnen en kinderen krijgen niet altijd tijdig passende hulp.* Wanneer gezinsleden (en met name de ouders) niet op tijd de juiste hulp krijgen, gebaseerd op een juiste onderkenning van risicofactoren, kunnen problemen zich opstapelen, escaleren en uiteindelijk leiden tot een situatie waarbij de veiligheid in het geding komt. Wanneer de rechter of de gecertificeerde instelling bij de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel jeugdhulp nodig acht, is deze niet altijd direct beschikbaar terwijl de betrokken organisaties (GI, RvdK, VT) zelf geen hulpverlening mogen bieden. Bij betrokken organisaties spelen capaciteits- en financiële problemen. Er is onvoldoende afstemming tussen organisaties over de zorg die nodig is zowel in het vrijwillig als in het gedwongen kader en over de inkoop van zorg door gemeenten.

De brief geeft voorts aan dat jeugdprofessionals een hoge werkdruk ervaren en veel tijd kwijt zijn aan administratie. 'De uitvoering van de jeugdbescherming staat onder grote druk.'

² Onder 'ouder' wordt hier verstaan: de volwassene of volwassenen die het gezag over het kind draagt of dragen, en dat gezag niet is toegekend voor een beschermingsmaatregel.

³ Pas geleden hebben wij dit vraagstuk nader bestudeerd. Zie voor een bespreking van dit probleem: Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Veiligheid in gezinnen: een zaak voor iedereen. Knelpunten en oplossingsrichtingen*. Utrecht: Nji. <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/Nji-Publicaties/Veiligheid-in-gezinnen-een-zaak-voor-iedereen>

⁴ Waar we spreken over 'gezin' is voor sommige situaties ook 'huishouden' te lezen.

⁵ We spreken hier niet in termen van 'herstel van veiligheid' of 'het herstel van de bedreigde ontwikkeling' omdat in de keten eerst nog vast moet komen te staan dat er daadwerkelijk sprake is van onveiligheid of een bedreigde ontwikkeling. Zie ook volgende noot.

⁶ Voor een verdere toelichting, zie: Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Veiligheid in gezinnen: een zaak voor iedereen. Knelpunten en oplossingsrichtingen*. Utrecht: Nji. We hebben geprobeerd in de doelformulering eindtermen te vermijden als 'de veiligheid is hersteld' omdat een dergelijke eindterm er al van uit gaat dat veiligheid (1) dat de mate van (on)veiligheid altijd helder vast te stellen is en (2) al vaststaat dat er sprake is van onveiligheid. Er moet in de hele benadering ruimte zijn om vast te kunnen stellen dat zorgen onterecht zijn, of om – als die zorgen terecht zijn – het doel vooral is om de *zorgen* weg te nemen tot een *goed genoeg* niveau.

We hebben het bovendien omschreven in termen van activiteiten die openlaat of een *jeugdbeschermingsmaatregel* nodig is. Conform de uitgangspunten kan het ook zijn dat het sociaal netwerk een effectievere en duurzamere oplossing kan bieden, of dat inzet van volwassenen-ggz, verslavingszorg, schulphulpverlening of het regelen van een betere huisvesting meer soelaas biedt.

⁷ In eerdere reacties op ons werkdocument is de vraag opgeworpen of we wel overal de term 'bescherming' moeten gebruiken: kunnen we niet spreken van informele hulp/steun, professionele hulp/steun zonder rechtelijke maatregel en hulp/steun met een maatregel? Wij zijn hier onzeker over. We kunnen niet goed overzien of de eisen en kerntaken die we voorstellen dan nog goed passen. Ook willen we met het handhaven van de term 'bescherming' bijdragen aan de normalisering van de rol die iedereen hierin kan oppakken (van buurvrouw tot gedwongen hulp, zoals we schrijven). We stellen voor om het in dit stadium zo te laten (wel spreken we van informele hulp/steun), maar dit punt zeker in het verdere gesprek op te pakken.

⁸ Voor een uitgebreid overzicht: <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/over-privacy/wetten>

⁹ De wmo en jeugdwet trekken taken van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de Gecertificeerde instelling uit elkaar, terwijl daar tegelijkertijd overlap in zit. Ook mogen deze instanties geen hulp verlenen. In de brief van De Jonge en Dekker aan de Tweede Kamer (zie noot 2) staan deze zaken als knelpunten genoemd die aangepakt moeten worden.

¹⁰ Bron 19 (Associatie Wijkteams) pag. 2.

¹¹ Bron 11 (Visie Gl's / Jeugdzorg Nederland), pag 17.

¹² Zie bron 4 (Van den Bosch ea.) en 6 (Landelijk Netwerk Veilig Thuis).

¹³ Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Veiligheid in gezinnen: een zaak voor iedereen. Knelpunten en oplossingsrichtingen*. Utrecht: Nji.

¹⁴ Bron 9 (Kwaliteitskader Raad vd Kinderbescherming).

¹⁵ Bijvoorbeeld bij bron 3 (Vögtlander & Van Arum), 4 (Van den Bosch ea) en 6 (Landelijk Netwerk Veilig Thuis) kwamen we de inbreng en positie van de kinderen, jongeren en ouders weinig tegen, bij bijvoorbeeld bron 11 (Visie Gl's / Jeugdzorg Nederland) en 16 (Meldcode KNMG) was dat wel het geval. Onderzoek dat juist laat zien dat aandacht voor de inbreng van cliënten van belang is vinden we onder meer bij

- Ten Brummelaar, M. D. C., López López, M., & Knorth, E. J. (2018). Participatie van jeugdigen in besluiten binnen de jeugdhulp; samen werken aan verbetering van leefsituatie en ontwikkeling. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 57(3-6), 126-135. [13].
- Bouma, H. (2019). *Taking the child's perspective. Exploring children's needs and participation in the Dutch child protection system*. Dissertatie. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

¹⁶ Bron 9 (Kwaliteitskader Raad vd Kinderbescherming).

¹⁷ Bron 11 (Visie Gl's / Jeugdzorg Nederland)

¹⁸ Zie bijvoorbeeld bron 05 (Basisfuncties Lokale teams).

¹⁹ Bosch ea (2020). Wettelijke kaders JB – Volgens deze auteurs vormt het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) de juridische basis van de nationale wetgeving voor de jeugdbescherming: in Artikel 6 staat dat iedereen recht heeft op de behandeling van zijn zaak door een onafhankelijk rechter en Artikel 8 omschrijft het recht van iedereen op een ongestoord gezinsleven. Hier staat dat geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan dan voor zover bij de wet is voorzien. Beide artikelen zijn van grote invloed op de rechtsbescherming van ouders. Dit VN-verdrag beschrijft de rechten van kinderen op bijvoorbeeld bescherming, onderwijs en opvoeding door de eigen ouders, alsook op het recht op bescherming tegen uitbuiting en mishandeling en op bescherming als het kind geen gezin meer heeft. Ook staat in het verdrag dat de overheid verantwoordelijk is voor het inrichten van deze bescherming. Belangrijk in verband met deze studie is artikel 3, dat bepaalt dat bij alle aangelegenheden die het kind betreffen, diens belangen de eerste overweging vormen.

²⁰ Bouma, López, Knorth & Grietens (2018). Meaningful participation for children in the Dutch protection system: A critical analysis of relevant provisions in policy documents. *Child Abuse and Neglect*, (79), 279-292

²¹ Belangrijke principes van integrale hulp zijn te vinden op onder meer <https://www.samhsa.gov/integrated-health-solutions>. Zie ook Yperen, T.A. van & Hageraats, R. (2018). *Leiding geven aan transformatie*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. In het kader van het traject van de vereenvoudiging van de jeugdbescherming wordt in dat verband ook wel gesproken 'van estafettemodel naar teammodel'.

²² Zie o.a. <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/samen-beslissen-over-passende-hulp/>

²³ Nederlands Jeugdinstituut (2017). *Samen werken aan jeugdbescherming, verslag van het SWING-programma nieuwe jeugdbescherming (2015-2017)*. Utrecht: Nji.

²⁴ In één van de bronnen (bron 19, Associatie Wijkteams) is hier een aansprekende visie op geformuleerd: 'We wensen onszelf en ieder ander een gezond, veilig en liefdevol leven toe. Als die wens wordt beschaamd, dan doet dat pijn. Dat vraagt niet alleen om boosheid en verontwaardiging (het is ook té erg als iemand mishandeld wordt!), maar ook, en vooral, om zachtheid en compassie (wat is het erg dat dit gebeurt...). De kunst is het om dat in alle openheid te doen, zonder de ernst of de ingewikkeldheid te vermijden of zelfs weer toe te dekken. ... Er zijn wettelijke grenzen rondom veiligheid, geweld, verwaarlozing en (seksueel) misbruik. Die vormen het uitgangspunt van ons werk. Een zachtere toon betekent wel een houding van blaamvrij benoemen wat niet goed gaat. Vanuit een diep vertrouwen dat iedere ouder een goede ouder wil zijn, iedere hulpverlener (of hulpverlenende instantie) een goede hulpverlener, en de erkenning dat het pijnlijk is wanneer dat (soms) niet lukt. Als wijkteams nemen wij onze verantwoordelijkheid als het gaat om werken aan veiligheid, net zoals wij onze bijdrage leveren aan het signaleren, bespreken en doen stoppen van structureel geweld in huiselijke kring. Wij kunnen dat alleen samen doen, met begrip en compassie voor falen en lijden. Samen met de inwoners en gezinnen die het betreft, hun netwerk en onze samenwerkingspartners. We werken in partnerschap en bekommern ons om de kwetsbare medemens en we bekommern ons om elkaar. We gaan ervan uit dat anderen dat ook doen.' (Pag. 4-5).

²⁵ We verwoorden hier in eigen woorden de rechtsgronden van een kindbeschermingsmaatregel zoals beschreven in Bron 04 (vd Bosch)

²⁶ In het VT-protocol heet dit de Veiligheidstaxatie (voorheen 'triage'). Wij noemen dit 'eerste beslissing' om consequent het woord beslissen te gebruiken, omdat bij elke beslissing helder moet zijn hoe het kind, de jongere en de ouders betrokken zijn en hoe kritische deskundigen de inbreng van professionals toetsen. In het protocol staan niet de expliciete onderzoeksvragen vermeld die centraal staan in deze eerste fase. Wel staat er dat in de veiligheidstaxatie VT alle bekende feiten over onveilige gebeurtenissen vermeldt met een verwijzing naar de bron(nen). Risicofactoren wegen niet mee in de veiligheidstaxatie.

²⁷ Waar nodig valt onder alle vormen van stoppen van bemoeienis ook 'overdracht' (zie oa VT protocol)

²⁸ Hieronder valt ook wat het VT-protocol noemt het 'vooronderzoek'. Wij spreken hier van 'een beslissing' om consequent het woord beslissen te gebruiken. Bij elke beslissing helder moet zijn hoe het kind, de jongere en de ouders betrokken zijn en hoe kritische deskundigen de inbreng van professionals toetsen. In het geval de rechter om een maatregel wordt gevraagd, houdt dit in dat een kritische onafhankelijke deskundige een toetsing uitvoert alvorens het verzoek aan de rechter voor te leggen. Bij de beslissing over de vraag wat er nodig is om de zorgen te verminderen zijn ook de voorwaarden vast te stellen die – op basis van het onderzoek – nodig lijken.

²⁹ Waar nodig valt onder alle vormen van stoppen van bemoeienis ook 'overdracht' (zie oa VT protocol)

³⁰ Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Veiligheid in gezinnen: een zaak voor iedereen. Knelpunten en oplossingsrichtingen*. Utrecht: Nji. <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/Nji-Publicaties/Veiligheid-in-gezinnen-een-zaak-voor-iedereen>

³¹ Bron 09 (Kwaliteitskader RvdK): 'Dat betekent dat er een gedragsdeskundige en/of een collega bij het onderzoek ... is betrokken.'

³² Zie bron 27 (Handreiking samenwerking strafbare kindermishandeling)

³³ Het handelingsprotocol VT (Bron 12) zegt over de eerste twee punten het een en ander, maar in algemene en technische termen, onder verwijzing naar onder meer de wet. Ook bron 16 (Meldcode KNMG) gaat op deze punten in.

³⁴ Veiligheidsplan - bron 05 (Basisfuncties Lokale Teams); veiligheids- en herstelplan - bron 17 (LESA Kindermishandeling); familiegroepsplan - bron 04 (Vd Bosch ea); ondersteuningsplan - bron 05 (Basisfuncties Lokale Teams); gezinsplan - bron 11 (Visie GI's / Jeugdzorg Nederland).

³⁵ 'Monitoren' in VT protocol

³⁶ We hebben het dan over bijvoorbeeld Signs of Safety, Deltamethode, Verve, SAVE, Generiek Gezinsgericht Werken, Systeemgericht Casemanagement, Gefaseerde Ketensamenwerking. Bekende werkzame elementen in die methoden zijn bijvoorbeeld:

- Het gezin als uitgangspunt nemen (niet alleen het kind) zodat de oorzaken van de problemen worden aangepakt;
- Samenwerken met kinderen en ouders met onder meer een gelijkwaardig contact, met uitnodiging keuzes te maken, feedback te geven, regie te nemen;
- Positioneren op (de zorgen over) veiligheid door middel van het stellen van voorwaarden en geven van adviezen;
- Activeren/engageren: kinderen en opvoeders motiverend en oplossingsgericht beïnvloeden;
- In dialoog analyseren van de veiligheidssituatie en de ontwikkeling van kinderen;
- Sterke punten en hulpbronnen van het gezin in kaart brengen en kinderen, ouders en hun netwerk zelf mogelijke oplossingen laten aandragen;
- Organiseren; een integraal plan (helpen) opstellen, waarmee de doelen van betrokkenen, de voorwaarden en adviezen zijn te realiseren;
- Volgen, monitoren en evalueren van de voortgang;
- Samenwerking tussen professionals met onder meer gemeenschappelijke taal en visie.

(Zie Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Veiligheid in gezinnen: een zaak voor iedereen. Knelpunten en oplossingsrichtingen*. Utrecht: Nji. <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/Nji-Publicaties/Veiligheid-in-gezinnen-een-zaak-voor-iedereen>).

³⁷ We verwoorden hier in eigen woorden de rechtsgronden van een kindbeschermsmaatregel zoals beschreven in Bron 04 (vd Bosch)

³⁸ In de bestudeerde stukken wordt dit de toetsende taak genoemd. Het is weinig uitgewerkt wat die toetsing inhoudelijke moet betekenen.

³⁹ Bron 04 (Vd Bosch ea): 'De rechter mag ... aannemen dat professionals uit de praktijk zich aan de verplichting houden om feiten naar waarheid te rapporteren. Echter, de rechter is ambtshalve bevoegd om uit eigen beweging, bijvoorbeeld bij twijfel, te toetsen of de professional dan wel ouders en kind dat werkelijk doen. Hij is zelfs bevoegd om op basis van deze twijfel een verzoek af te wijzen, de zaak aan te houden of te verzoeken tot nadere onderbouwing. Hij is hier overigens niet toe verplicht. De *Expertgroep Jeugdrechters* stelt dat er een vrij bewijsstelsel is, waar zij 'vol' kunnen toetsen. Dat wil zeggen dat alle argumenten, zowel inhoudelijk als procedureel, tegelijkertijd getoetst kunnen worden en in het oordeel en de beslissing kunnen meewegen. De *Jeugdrechters* gaan ervan uit dat als iemand iets stelt, dit beargumenteerd en bewezen moet worden. Als er geen twijfel is over het feit, wordt dit als waar aangenomen. Bij twijfel wordt tijdens de zit-

ting de discussie gevoerd over wat feitelijk is. Indien nodig houden zij een zaak aan met het verzoek om met nadere onderbouwing te komen. Het is belangrijk dat rechters kritisch (blijven) toetsen op de feiten. Vooral vanuit cliënten, maar ook vanuit de praktijk en wetenschap zijn er geluiden dat dit onvoldoende gebeurt. Zij stellen een aanscherping van de toetsende positie van de rechters voor. Er lijkt hierbij geen draagvlak voor het aanpassen van de wet, maar wel voor het scherper toetsen door de kinderrechters. Daarnaast wordt opgemerkt dat de kinderrechter geen mogelijkheden heeft om bij bewust foutief presenteren van informatie een sanctie op te leggen. Hieruit volgt de suggestie om de positie van de kinderrechter in het toetsingsproces te faciliteren met sanctionele middelen.' (pag 24).

Verbetersuggestie van ouderorganisaties is: benoem van een onderzoeksrechter die alvorens de zaak op zitting komt, beoordeelt of de feiten voldoende onderbouwd zijn.'

⁴⁰ O.a. <https://www.jeugdbescherming.nl/index.php/ouders/heeft-u-een-klacht/> en <https://www.jbgld.nl/ouders-en-verzorgers/tips-en-klachten-ouders/>

⁴¹ Bronnen 01 (Overzicht wet- en regelgeving),07 (Toetsingskader Inspectie), 20 (Praatplaten OZJ) en 23 (Overzicht Rechtsbescherming).

⁴² <https://www.regelhulp.nl/ik-heb-hulp-nodig/clientondersteuning-in-de-wet-maatschappelijke-on>

⁴³ Volgens bron 28 voert het AKJ diverse taken uit ten behoeve van cliënten in de jeugdzorg. Naast algemene informatie-verstrekking over hun diensten zijn voor ons de volgende taken het meest van belang:

- Informatie en advies over rechtspositie, klachtroutes en de jeugdhulp in het algemeen;
- Ondersteuning bij de klachtenprocedure en bij klachtgesprekken met de betreffende organisatie.

Het AKJ beschrijft vanuit welke kernwaarden deze taken uitgevoerd worden:

- Wij zijn onafhankelijk, je kunt ons vertrouwen
- Wij geven jou een stem om ervoor te zorgen dat er naar je geluisterd wordt
- We oordelen niet en kunnen daardoor spanning verminderen.
- Wij stimuleren je om de touwtjes in handen te nemen
- Wij helpen je vastberaden en moedig naar voren te stappen zodat jij je kunt uitspreken
- Wij maken ruimte voor de dialoog, zo verbinden we.

En zij beschrijven de gezamenlijke verantwoordelijkheid in de samenwerking tussen vertrouwenspersoon en jongere en/of ouder. Twee voorbeelden: (1) Wij gaan respectvol, open en eerlijk met u om en verwachten van u hetzelfde. Wij vragen u om het ons direct te zeggen als wij hierin in uw ogen tekortschieten. Wij zullen hetzelfde doen. (2) We hebben begrip voor emoties en bieden daar ook de ruimte voor. Echter, we verwachten dat u gesprekken op een respectvolle en constructieve wijze voert, zowel bij het AKJ als bij instanties, tijdens ophelderings- of klachtgesprekken. De vertrouwenspersoon kan u hiervoor tips geven en u helpen een constructief gesprek te voeren.

⁴⁴ Bron 03 (Vögtlander & Van Arum) spreekt van: (1) er komt directe controle op het geweld (dit wordt gestopt) en (2) er worden maatregelen getroffen om de slachtoffers te beschermen. Lastig is dat dat niet zo gemakkelijk te vertalen is naar de situatie waarin bijvoorbeeld de Raad van de Kinderbescherming optreedt in situaties waarbij er sprake is van gevaar van een (nog) ongeboren kind.

⁴⁵ Bron 11 (Visie GI's / Jeugdzorg Nederland) en 16 (Meldcode KNMG). Zie ook bijvoorbeeld https://www.nvo.nl/bestanden/Bestanden_nieuwe_website_2015_-_2016/Dossier-Kindermishandeling/7968-1/Meldcode_Afwegingskader_okt_2018.pdf

⁴⁶ <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Kindermishandeling/Samen-werken-aan-veiligheid-en-herstel>. Zie ook Bron 3.

⁴⁷ Ons valt op dat met name in documenten van Veilig Thuis veel aandacht naar dit onderwerp uitgaat. We sluiten niet uit dat dit het gevolg is van onze selectie van documenten.

⁴⁸ Zie bron o4 (vd Bosch ea) en Rijbroek, B. e.a. (2020). *Feitenonderzoek in de jeugdbeschermingsketen verbeteren. Ontwikkelstudie naar verbeterpunten voor participatie, kwaliteit van onderzoek & rapportage*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

De ministers Hugo de Jonge en Sander Dekker schreven eind 2019 in een brief aan de Kamer dat de opzet van de jeugdbescherming in ons land niet goed werkt. De bedoeling is daarom eind 2020 een toekomstscenario voor een nieuwe opzet te hebben. Het Nederlands Jeugdinstituut kreeg de vraag of we een beoordelingskader voor die nieuwe opzet wilden opstellen. Wij vinden eigenlijk dat de cliënten en de instanties waar het om gaat dat moeten doen. We willen wel ideeën aanreiken.

Doel van dit werkdocument is die ideeën te schetsen. Dat doen we door: (1) Een snelle scan van bestaande kaders en te beschrijven wat ons opvalt als we alles overzien; (2) Een voorstel te doen voor een aantal algemene eisen waar we op moeten letten om écht een verbeterslag te maken; (3) Een voorstel te doen voor de kerntaken van de jeugdbescherming, los van de vraag wie of welke instanties die kerntaken moeten uitvoeren.

Dit document is bedoeld als een gespreksnotitie. Er vinden ook gesprekken en werkbijeenkomsten plaats met vertegenwoordigers van betrokken instanties om tot het definitieve beoordelingskader te komen. Uiteindelijk willen we met elkaar kunnen zeggen: hier gáán we voor.